

Analysis of the Challenges of Achieving a Sustainable Livelihood of the rural of Mahabad City

Sahar Ahangari ^{1*}, Mohammad Hossein Babaei ²

1. Ph. D. Student, Department of Agricultural Extension and Education, College of Agriculture, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran.

2. Ph. D. Student, Department of Agricultural Extension and Education, College of Agriculture, Razi University, Kermanshah, Iran.

* Corresponding Author, sahar.ahangari01@gmail.com

Received Date:
12/05/2024

Revise Date:
09/12/2024

Accepted Date:
14/12/2024

Published Date:
20/03/2025

Article Info Abstract

Research Paper
Volume 2, Issue 2, Autumn and Winter 2024
Pages 130-147

The current research was conducted with the aim of identifying the challenges of achieving a sustainable livelihood of rural in Mahabad city. This research was conducted in the form of a qualitative approach and using the grounded theory method. The studied population was 16 people who were active in the field of rural jobs and businesses in the rural areas of Mahabad city and experts from various governmental, academic and private sectors, who were selected using the theoretical and targeted sampling method. Data collection was done using the technique of semi-structured individual interviews and focused groups, and some methods such as diversity in the studied society, data collection in various places, maximum diversity in the selection Samples and control by members were used to validate the research findings. The results showed that the challenges of achieving sustainable rural livelihood in Mahabad city in causal conditions (economic and financial challenges, policy and planning challenges, infrastructural challenges and natural and environmental challenges), contextual conditions (educational, communication and information challenges and support challenges and management) and intervening conditions (cultural and social challenges, personality and psychological challenges and advertising and marketing challenges), can be classified and different strategies and consequences such as services and facilities, empowerment, growth and development of the region and supply of needs and resource management , can also be designed for it.

Keywords: Sustainable Livelihood, Livelihood Capital, Grounded Theory, Mahabad City.

Cite this article:

Ahangari, S., & Babaei, M. H. (2024). Analysis of the Challenges of Achieving a Sustainable Livelihood of the rural of Mahabad City. *Journal of Rural Development and Extension Studies*, 2 (2), 130-147.

 <https://doi.org/10.30470/jrdes.2024.2028923.1037>

2821-2266 © University of Zanjan.

This is an open access article under the CC BY-NC/4.0/License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

Extended Abstract

Introduction

Despite numerous planning efforts and initiatives aimed at rural development and the attention given to villages, significant success in improving livelihoods has not been achieved. Rural residents continue to grapple with substantial livelihood challenges. The villages in West Azerbaijan Province, particularly in Mahabad County, are no exception to this trend. Despite possessing considerable assets, these areas suffer from persistent livelihood difficulties. Mahabad County benefits from favorable climatic conditions, suitable geography, abundant rainfall, diverse ecosystems, fertile plains, and arable lands capable of producing various horticultural, agricultural, and livestock products. The county also features rangelands with high production potential due to their diversity of pastoral and industrial plant species, as well as well-distributed cultivable lands, all of which provide excellent opportunities for agricultural expansion. Additionally, the county's location in a border province presents significant potential for establishing sustainable livelihoods. However, several factors have hindered the success of rural development programs and targeted employment initiatives in this region. These include low literacy levels among farmers, seasonal migration, unequal access to services and facilities, low mechanization rates, poor water use efficiency in agriculture, high unemployment rates, inadequate agricultural marketing, unfavorable climatic conditions, suboptimal agricultural and livestock practices, and limited diversification of household livelihoods. Consequently, many young people have chosen migration as a means of securing their livelihoods, leaving villages depleted of creative and youthful labor forces. It is important to note that the primary occupations, economy, and livelihoods of rural households in Mahabad County depend on agriculture (both crop farming and horticulture) and livestock rearing. The aforementioned challenges have adversely affected rural residents' access to capital and assets, creating barriers to achieving sustainable livelihoods. Therefore, identifying the challenges and obstacles to

sustainable livelihoods for rural residents in Mahabad County-while also analyzing the current situation-can serve as a positive step toward more effective economic planning for the region's rural development, leveraging its inherent potential and capabilities.

Methodology

This study was conducted within a qualitative framework, employing the Grounded Theory approach. The study population consisted of 16 individuals, including rural business and livelihood practitioners in the rural areas of Mahabad County, as well as experts from various governmental, academic, and private sectors. Participants were selected using theoretical and purposive sampling techniques. Data collection was carried out through semi-structured individual interviews and focus group discussions, continuing until theoretical saturation was achieved. Data analysis was performed using communicative content analysis based on the Grounded Theory method, involving three coding stages (open, axial, and selective coding). Additionally, a paradigm model was developed, encompassing:

- ✍ Core phenomenon
- ✍ Causal conditions
- ✍ Contextual conditions
- ✍ Intervening conditions
- ✍ Strategies
- ✍ Consequences

To ensure the validity of the research findings, the following methods were applied:

- ☉ Participant diversity within the study population
- ☉ Multi-site data collection
- ☉ Maximum variation sampling
- ☉ Member checking (respondent validation).

Results and Discussion

Core Phenomenon: The central phenomenon identified in this study was "Challenges in Achieving Sustainable Rural Livelihoods."

Causal Conditions: The causal conditions were categorized into four main groups: Economic and Financial Challenges, Policy and Planning Challenges Infrastructural

Challenges Environmental and Natural Challenges.

Contextual Conditions: These conditions comprised two primary categories: Educational, Communication, and Informational Challenges Supportive and Managerial Challenges.

Intervening Conditions: The intervening conditions included: Cultural and Social Challenges, Psychological and Personality-related Challenges, Marketing and Advertising Challenges.

Strategies: The proposed strategies fell into two main categories: Services and Facilities Empowerment Initiatives.

Consequences: The implementation of these strategies is expected to yield two key outcomes: Regional Growth and Development, Needs Fulfillment and Resource Management.

Conclusion

The sustainability of rural livelihoods plays a pivotal role in creating stable employment opportunities for rural residents, thereby reducing rural-to-urban migration. This, in turn, mitigates the adverse consequences of such migration on urban areas while narrowing the income disparity between urban and rural populations. To effectively implement sustainable livelihood approaches, it is imperative to first identify and leverage the inherent talents and capacities within the region while establishing the necessary conditions for their application. It is noteworthy that the rural areas of Mahabad County possess significant potential due to their abundant natural and human resources, cultural competencies, and diverse yet efficient social structures. Proper utilization of these resources and assets can substantially contribute to national development. Through meticulous planning and appropriate policy-making - particularly by aligning government policies with local community needs - rural empowerment and skill enhancement can be effectively pursued. This strategic approach addresses the livelihood requirements of rural communities while advancing toward sustainable livelihood outcomes.

تحلیل چالش‌های دستیابی به معیشت پایدار روستاییان شهرستان مهاباد

سحر آهانگری^{۱*}، محمدحسین بابایی^۲

۱. دانشجوی دکتری، گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران.

۲. دانشجوی دکتری، گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران.

تاریخ انتشار:

۱۴۰۳/۱۲/۳۰

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۳/۰۹/۲۴

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۳/۰۹/۱۹

تاریخ دریافت:

۱۴۰۳/۰۲/۲۳

اطلاعات مقاله چکیده

پژوهش حاضر باهدف شناسایی چالش‌های دستیابی به معیشت پایدار روستاییان در شهرستان مهاباد، انجام گرفت. این پژوهش در قالب رویکرد کیفی و با استفاده از روش تئوری بنیانی انجام گرفت. جامعه مورد مطالعه، ۱۶ نفر از فعالان حوزه مشاغل و کسب‌وکارهای روستایی در نواحی روستایی شهرستان مهاباد و خبرنگان حوزه‌های مختلف دولتی، دانشگاهی و بخش خصوصی بودند که با استفاده از روش نمونه‌گیری نظری و هدفمند انتخاب شدند. گردآوری داده‌ها با استفاده از فن مصاحبه انفرادی نیمه ساختارمند و گروه متمرکز، صورت گرفت و جهت اعتبارسنجی یافته‌های پژوهش نیز از روش‌های تنوع در جامعه مورد مطالعه، جمع‌آوری داده‌ها در مکان‌های متنوع، حداکثر تنوع در انتخاب نمونه‌ها و کنترل توسط اعضا استفاده گردید. نتایج نشان داد که چالش‌های دستیابی به معیشت پایدار روستایی شهرستان مهاباد در شرایط علی (چالش‌های اقتصادی و مالی، چالش‌های سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی، چالش‌های زیرساختی و چالش‌های طبیعی و محیطی)، شرایط زمینه‌ای (چالش‌های آموزشی، ارتباطی و اطلاع‌رسانی و چالش‌های حمایتی و مدیریتی) و شرایط مداخله‌گر (چالش‌های فرهنگی و اجتماعی، چالش‌های شخصیتی و روان‌شناختی و چالش‌های تبلیغات و بازاریابی)، قابل طبقه‌بندی بوده و راهبردها و پیامدهای مختلفی از قبیل خدمات و تسهیلات، توانمندسازی، رشد و توسعه منطقه و تامین نیازها و مدیریت منابع، نیز برای آن قابل طرح هستند.

دوره ۲، شماره ۲، پاییز و زمستان ۱۴۰۳
مقاله پژوهشی
صص ۱۳۰-۱۴۷

کلید واژه‌ها: معیشت پایدار، سرمایه معیشتی، تئوری بنیانی، شهرستان مهاباد.

sahar.ahangari01@gmail.com

*نویسنده مسئول:

ارجاع به این مقاله: آهانگری، سحر؛ و بابایی، محمدحسین. (۱۴۰۳). تحلیل چالش‌های دستیابی به معیشت پایدار روستاییان شهرستان مهاباد، دو فصلنامه تحقیقات ترویج و توسعه روستایی، ۲ (۲)، ۱۳۰-۱۴۷.

<https://doi.org/10.30470/jrdes.2024.2028923.1037>

2821-2266 © University of Zanjan.

This is an open access article under the CC BY-NC/4.0/License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).

مقدمه

در شرایط کنونی یکی از مهم‌ترین چالش‌ها و موانع برنامه‌ریزی، در جوامع انسانی، به‌ویژه جوامع روستایی که کانون تمرکز فقرا در کشورهای درحال توسعه هستند، تامین معیشت است (روان کارجغین و منتظری، ۱۴۰۰ و Fan et al., 2023). در این کشورها، معیشت روستاییان در شرایط ناپایداری قرار دارد و در برابر شوک‌ها و استرس‌های متعدد، آسیب‌پذیر هستند (کرمی دهکردی و میانی، ۱۴۰۰ و سامانی و همکاران، ۱۴۰۲). صاحب‌نظران بین‌المللی معتقدند امروزه جدا از استراتژی‌های کلان توسعه، نیاز است به‌طور ویژه به توسعه روستاها و ریشه‌کنی فقر اقتصادی پرداخت (درخشانی درآبی و همکاران، ۱۴۰۱ و Huang et al., 2023). چراکه فقر و ناپایداری معیشت، از جمله چالش‌های اساسی است که جوامع بشری با آن مواجه است (عنابستانی و قربانی، ۱۴۰۲ و آریون و همکاران، ۱۴۰۱)؛ این چنین استدلال می‌شود که فقر اغلب مربوط به منابع مالی است اما فقر به منابع دیگری مثل سرمایه‌های انسانی، فیزیکی و طبیعی نیز بستگی دارد (سامانی و همکاران، ۱۴۰۲ و Hidayat et al., 2022). یکی از فقیرترین و آسیب‌پذیرترین گروه‌های موجود در جوامع، به‌ویژه در جهان سوم، روستائیان می‌باشند (نورایی نصرآبادی و همکاران، ۱۴۰۳؛ محمدی مهر و همکاران، ۱۴۰۱ و Ao et al., 2022). در کشورهای درحال توسعه که ۵۵ درصد جمعیت در مناطق روستایی زندگی می‌کنند، حدود سه‌چهارم افراد در فقر مطلق با محدودیت‌هایی مانند دسترسی به منابع، توانمندسازی و چگونگی برخورد با فشارهای ناشی از تغییرات اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی، معیشت خود را می‌گذرانند (مزیدی و زینتی فخرآباد، ۱۴۰۲ و BIRTHAL et al., 2020). در این زمینه باید گفت که رکود و نابودی روستاها به دلایل مختلفی از جمله بیکاری، مهاجرت و سایر عوامل است (رضایی‌نوده و همکاران، ۱۴۰۱ و صحنه و همکاران، ۱۴۰۱ الف). طی قرون متمادی، روستا به‌عنوان مکانی برای زندگی و تولید، نقش و ماهیت مؤثری داشته است. باوجوداین، در شرایط امروزی و به‌واسطه رویدادها و دخالت دولت‌ها و تغییرات سبک زندگی، در دوره گذار از تولیدگرایی، بسیاری از روستاها به‌جای بهره‌مندی از محتوای توسعه پایدار، با فقرا مواجه و ضمن از دست دادن جمعیت خود در فرایند مهاجرت، با پدیده تخلیه جمعیتی و تخریب کالبدی نیز درگیر هستند (حجاریان، ۱۴۰۲ ب و Huang et al., 2023).

مناطق روستایی دستخوش تغییرات فضایی قابل توجهی به دلیل بروز عوامل اجتماعی، اقتصادی، تحولات تکنولوژیک و به‌ویژه تعاملات مختلف مؤثر بر فرایند توسعه هستند (حجاریان، ۱۴۰۲ الف و صحنه و همکاران، ۱۴۰۱ ب). نبود زیرساخت‌های مناسب در جهت ایجاد و توسعه اشتغال در مناطق روستایی از جمله مواردی است که در دهه‌های اخیر موجب مهاجرت بی‌رویه نیروی کار مناطق روستایی به شهرها شده است که این رویکرد در کنار خالی شدن مناطق روستایی از نیروی کار خبره و ماهر، حاشیه‌نشینی در مناطق شهری را به دنبال داشته که نتیجه آن جزء افزایش معضلات اجتماعی، اقتصادی و توسعه فقر نبوده است (آذینی و همکاران، ۱۴۰۲ و Liu et al., 2023). از طرفی هم در طی سال‌های گذشته، کاهش و افزایش قیمت‌ها، چشم‌پوشی از ظرفیت‌های منطقه، چشم‌پوشی از دانش و اطلاعات و تجربه کشاورزان، بی‌توجهی به کشاورزی خرده مالکی، توجه ناکافی به روستاها و عدم بهره‌گیری از مشارکت روستاییان، چالش‌های عدیده‌ای را در مناطق روستایی به وجود آورده است (آریون و همکاران، ۱۴۰۱ و صحنه و همکاران، ۱۴۰۱ الف). ببینگتن (Bebbington, 2010)، معتقد است که دلیل اصلی اینکه وضعیت معیشتی روستاییان در سطح نازلی است، عدم توانایی آن‌ها در دفاع و حفظ دارایی‌هایشان در برابر بحران‌ها است و این امر مستلزم تدارک و ایجاد منابع جدید امرار معاش می‌باشد (عنابستانی و قربانی، ۱۴۰۲).

از عوامل مهم آسیب‌رسان به معیشت روستاییان، محدودیت منابع محیطی (رحیمی و کرمی دهکردی، ۱۴۰۰ و Liu et al., 2023)، بهره‌وری پایین (سامانی و همکاران، ۱۴۰۲ و Huang et al., 2023)، عدم حاصلخیزی زمین‌های کشاورزی (میرزاپور آهنگر و همکاران، ۱۴۰۲ و Mkuna et al., 2020)، رویدادهای تغییر اقلیمی مانند سیل و خشک‌سالی (شهرکی و همکاران، ۱۴۰۰ و Hidayat et al., 2022)، کشاورزی کم بازده (آذینی و همکاران، ۱۴۰۲ و Pasanchay & Schott, 2021)، تخریب زمین و فرسایش خاک (عنابستانی و قربانی، ۱۴۰۲ و Zhao & Lan, 2023)، محدود بودن زمین (ریحان کلوانق و همکاران، ۱۴۰۲ و Guo et al., 2023)، زیرساخت‌های

تحقیقات ترویج و توسعه روستایی، دوره ۲، شماره ۲، ۱۳۰-۱۴۷، زمستان و پاییز ۱۴۰۳.

ضعیف (ایزدی و همکاران، ۱۴۰۲ و Rasul & Gurung, 2024)، انزوای اجتماعی (رحیمی و کرمی دهکردی، ۱۴۰۰ و Fahad et al., 2023)، بیکاری افراد خانواده (سلطانی و کرمی، ۱۴۰۲؛ آریون و همکاران، ۱۴۰۱ و Ao et al., 2022)، منابع اعتباری کم (زندادر و همکاران، ۱۴۰۲؛ افشارنیا و همکاران، ۱۴۰۱ و Kunjuraman, 2022)، فقدان اشتغال (حسین پور و همکاران، ۱۴۰۳؛ مزیدی و زینتی فخرآباد، ۱۴۰۲ و Mai et al., 2021) و نازل بودن درآمد است (دوستی سبزی و همکاران، ۱۴۰۱ و Pasanchay & Schott, 2021). از طرفی، تنوع و پویایی فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی می‌تواند بر معیشت روستاییان مؤثر واقع شود (مظفری و همکاران، ۱۴۰۱ و Syafar & Ulumi, 2021). از این رو، ضروری است متناسب با تغییرات شکل گرفته در شیوه تولید، تغییراتی در نحوه تولید و معیشت روستایی انجام شود تا روستاها به لحاظ معیشتی توسعه یافته و پایدار شوند (باقری و همکاران، ۱۴۰۳ و Parvaneh Safa et al., 2021)؛ زیرا روستاها دارای محیط‌هایی هستند که دارای منابع متعدد بوده و روستاییان نیز برخوردار از دارایی‌های هستند که مجموعه این دارایی‌ها و منابع، شکل دهنده شیوه و نحوه معیشت آن‌ها است (محمدی مهر و همکاران، ۱۴۰۱ و Huang et al., 2023)، اما در اغلب موارد بهره‌برداری ناقص بوده و با ناآگاهی از منابع، بسیار مخرب‌تر از بهره‌برداری‌های بی‌رویه صنعتی است (ایزدی و همکاران، ۱۴۰۲ و Liu et al., 2023). به همین دلیل، امروزه فقر روستایی به دلیل فشار مضاعف بر منابع، خود به‌عنوان یکی از عوامل ناپایداری در بهره‌گیری از منابع و دستیابی به معیشت پایدار، به شمار می‌رود (رحیمی و کرمی دهکردی، ۱۴۰۰ و Mai et al., 2021). همان‌طور که مشخص گردید، دستیابی به معیشت پایدار روستایی^۱، آسان نیست و در این مسیر چالش‌ها و موانع متعددی از قبیل کمبود منابع مالی (حجاریان و همکاران، ۱۴۰۳؛ کلهر و قاسمی، ۱۴۰۱ و Nurlaela, 2021)، عدم دانش مدیریت (روان کارجین و منتظری، ۱۴۰۰)، عدم مهارت فنی و وجود کارگران ماهر (پرور و حسن‌پور، ۱۴۰۲ و طباطبایی عمید و شهرکی، ۱۳۹۹)، کمبود امکانات ساختاری و زیربنایی (قاسمی و کلانتری، ۱۴۰۱)، چالش‌های اجتماعی و فرهنگی (گلایبی فر، ۱۴۰۱)، قانونی و سیاسی (درخشانی درآبی و همکاران، ۱۴۰۱ و Sadr Mousavi et al., 2019)، آموزشی، فقدان اطلاعات بازار (موحدی و پویا، ۱۴۰۲؛ امیری و همکاران، ۱۳۹۸ و Adewumi & Keyser, 2020)، افول صنایع بومی (کارگر و همکاران، ۱۴۰۳)، نگرانی از سرمایه‌گذاری در کسب‌وکار (شاهرخی ساردو و شریف‌زاده، ۱۴۰۱ و حسینی و همکاران، ۱۳۹۸)، رقابت و وجود واسطه‌ها (کارگر و همکاران، ۱۴۰۳)، وجود دارند. پس برای دستیابی به معیشت پایدار روستایی، در ابتدا باید این موانع را شناخت و با برنامه‌ریزی درست و آگاهانه مسیر را برای دستیابی به معیشت پایدار روستایی، هموار کرد. در غیر این صورت روستاها بیش از گذشته ناپایدار می‌شوند.

باوجود برنامه‌ریزی‌ها و تلاش‌های متعدد در زمینه توسعه روستایی و توجه‌های انجام شده به روستاها، توفیق قابل قبولی در زمینه معیشتی حاصل نشده است و ساکنان نواحی روستایی با مشکلات عدیده معیشتی دست‌به‌گریبان هستند. روستاهای استان آذربایجان غربی و به‌ویژه شهرستان مهاباد نیز از این قاعده مستثنی نبوده و علیرغم دارایی‌های قابل توجه از مشکلات معیشتی رنج می‌برند. این شهرستان به دلیل شرایط اقلیمی مطلوب، جغرافیایی مناسب، بارندگی‌های فراوان، وجود اقلیم متنوع، دشت‌های حاصلخیز و اراضی مستعد برای تولید انواع محصولات باغی، زراعی و دامی، وجود اراضی مرتعی با پتانسیل تولیدی مناسب از نظر تنوع گونه‌های گیاهی مرتعی و صنعتی و وجود اراضی مستعد قابل کشت و پراکنش مناسب آن در سطح شهرستان امکانات مساعدی را برای گسترش بخش کشاورزی فراهم کرده است. علاوه بر موارد فوق‌الذکر استقرار این شهرستان در یک استان مرزی نیز می‌تواند به‌عنوان پتانسیلی قابل توجه در زمینه‌های ایجاد معیشت پایدار تلقی گردد؛ اما به دلایلی همچون سطح سواد پایین کشاورزان، مهاجرت‌های فصلی، دسترسی نابرابر به خدمات و تسهیلات، پایین بودن ضریب مکانیزاسیون، پایین بودن بهره‌وری آب در بخش کشاورزی، بالا بودن نرخ بیکاری، محدود بودن گزینه‌های معیشتی، ناتوانی بالفعل در تولید، عدم استفاده از پتانسیل‌های موجود در منطقه، عدم بازاریابی محصولات کشاورزی، دوری از قطب‌های عمده اقتصادی، شرایط نامطلوب اقلیمی، بیکاری فصلی، وضعیت نه‌چندان مطلوب کشاورزی و دامداری

¹ Sustainable Rural Livelihood (SRL)

تحلیل چالش‌های دستیابی به معیشت پایدار روستاییان شهرستان مهاباد / آهنگری و بابایی

که با روش‌های سنتی انجام و بهره‌وری چندانی ندارد، متنوع نبودن سبب معیشتی خانوارها، وابستگی بیش‌ازحد به کشاورزی و دامداری (باوجود توان‌های اقتصادی فراوان به‌ویژه در جذب گردشگر و وجود جاذبه‌ها و مکان‌های گردشگری همچون غار آبی سهولان، مسجدجامع سرخ مهاباد و غیره) و موارد گوناگون دیگر؛ همچنین برنامه‌های توسعه روستایی و طرح‌های اشتغال‌زایی هدفمند نیز در این استان چندان موفقیت‌آمیز نبوده است؛ به همین خاطر، بیشتر جوانان برای تأمین معیشت مهاجرت را انتخاب کرده‌اند و بیشتر روستاها خالی از نیروهای خلاق و جوان هستند. باید توجه داشت شغل، اقتصاد و معیشت غالب خانوارهای روستایی در شهرستان مهاباد، وابسته به کشاورزی (زرعی و باغی) و دامپروری است و وجود چنین چالش‌هایی بر دسترسی روستاییان به سرمایه‌ها و دارایی‌ها تاثیر گذاشته و سبب شده روستاییان در دسترسی به معیشت پایدار با مشکل مواجه باشند. در همین راستا شناسایی چالش‌ها و موانع دستیابی به معیشت پایدار روستاییان شهرستان مهاباد علاوه بر تشریح وضع موجود، می‌تواند گام مثبتی در راستای برنامه‌ریزی‌های اقتصادی مناسب‌تر جهت توسعه اقتصادی نواحی روستایی این منطقه با توجه به پتانسیل‌ها و ظرفیت‌های بالقوه آن باشد. ازاین‌رو پژوهش حاضر به دنبال پاسخگویی به سوال زیر است: چه چالش‌ها و موانعی بر سر راه نواحی روستایی شهرستان مهاباد برای دستیابی به معیشت پایدار، قرار دارد؟

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

رویکرد معیشت پایدار روشی برای بهبود درک معیشت فقرای روستایی است (مزیدی و زینتی فخرآباد، ۱۴۰۲ و Zhao & Lan, 2023). این راهبرد از زمینه‌های آسیب‌پذیری که روستاییان در معرض آن قرار گرفته‌اند شروع می‌شود و به دستاوردهای معیشتی حاصل از سازوکارهای مبتنی بر معیشت پایدار ختم می‌شود (ایزدی و همکاران، ۱۴۰۲ و Mai et al., 2021). الگوی معیشت پایدار به‌عنوان یکی از رویکردهای توسعه روستایی نوین در اواخر دهه ۱۹۸۰، مطرح شد که از ویژگی‌های آن، ترکیب عوامل معیشتی جامعه روستایی با توسعه پایدار بود (مظفری و همکاران، ۱۴۰۱ و آریون و همکاران، ۱۴۰۱)؛ زیرا توسعه اقتصادی علاوه بر تغییر ارزش‌ها و نهادهای توسعه اقتصادی، مستلزم تحولات ساختاری و معیشتی جامعه، متناسب با توان‌های محیط‌زیستی و توان بالقوه است (ابطحی و هوشمندان مقدم فرد، ۱۴۰۲؛ عنابستانی و قربانی، ۱۴۰۲ و Syafar & Ulumi, 2021). ازاین‌رو، برای رسیدن به توسعه پایدار روستایی، نیازمند حرکت سریع از الگوهای معیشتی سنتی به الگوهای معیشتی پایدار در جامعه روستایی است که متناسب با نیازهای جامعه امروزی و ظرفیت‌های محیطی باشند (رحیمی و کرمی دهکردی، ۱۴۰۰ و Xiong et al., 2021). پارادایم جدید توسعه روستایی که مبتنی بر اصول توسعه پایدار می‌باشد (حجاریان، ۱۴۰۲ ب و Pasanchay & Schott, 2021). به فعالیت‌های توسعه‌ای کمک می‌کنند که دارای ویژگی‌هایی همچون مردم محور (تمرکز بر اولویت‌های مردم فقیر)، پاسخگو و مشارکتی (گوش دادن و پاسخ به اولویت‌های معیشتی شناسایی شده از سوی مردم)، چند سطحی (کار در سطوح مختلف برای کاهش فقر)، هدایت شده (به کمک بخش‌های دولتی و خصوصی)، پویا (پاسخ انعطاف‌پذیر به مردم در شرایط گوناگون) و پایدار (ایجاد توازن اقتصادی، نهادی و پایداری اجتماعی و زیست‌محیطی)، باشند (صحنه و همکاران، ۱۴۰۱ ب و رضایی نوده و همکاران، ۱۴۰۱). همچنین رویکرد معیشت پایدار، چارچوبی برای درک و تحلیل بهتر نقش مردم درباره توسعه نواحی روستایی است؛ چراکه بر واقعیت‌های زندگی مردم توجه دارد (باوری و همکاران، ۱۴۰۱ و Mkuna et al., 2020) و بیشتر بر موضوعاتی مانند توانمندسازی مردم، ایجاد ظرفیت‌های جدید، احترام به اطلاعات و دانش بومی، افزایش آگاهی و اطلاعات مردم روستایی، رضایت از زندگی، حفظ محیط‌زیست، ارتباط و پیوند بین کنشگران توسعه و مردم محلی، مسئولیت‌پذیری مردم‌گرا، برابری در دسترسی به فرصت‌ها و افزایش سطح کارایی و بهره‌وری، تاکید دارد (حجاریان، ۱۴۰۲ الف و Huang et al., 2023).

رویکرد معیشت پایدار در طول سال‌های گذشته بهترین روش برای پرداختن به مسائل فقر و توانمندسازی فقرا بوده است (ایزدی و همکاران، ۱۴۰۲ و Parvaneh Safa et al., 2021) و در سال‌های اخیر به‌منظور توسعه روستایی و کاهش فقر مورد توجه قرار گرفته است (مزیدی و زینتی فخرآباد، ۱۴۰۲ و Fahad et al., 2023). در واقع سعی دارد مشکل فقر و آسیب‌پذیری اجتماعات و خانوارها را به

تحقیقات ترویج و توسعه روستایی، دوره ۲، شماره ۲، ۱۳۰-۱۴۷، زمستان و پاییز ۱۴۰۳.

شکلی همه‌جانبه نگر و بر محوریت انسان حل کند (مظفری و همکاران، ۱۴۰۱ و صحنه و همکاران، ۱۴۰۱ ب و Pasanchay & Schott, 2021) و دستیابی به آن به معنای حمایت از رفاه انسانی از طریق اقداماتی در جهت ارتقاء سلامت انسان، آموزش، فرصت‌ها، اطمینان از محیط‌زیست سالم و استاندارد برای زندگی است (صحنه و همکاران، ۱۴۰۱ الف و باوری و همکاران، ۱۴۰۱). در این میان، توسعه کشاورزی به کمک رویکرد معیشت پایدار که محور اقتصادی و راه‌حل عملی برای معیشت خانوارهای روستایی بوده، توانسته باعث افزایش درآمد خانوارهای روستایی، تأمین مواد غذایی و بهبود رفاه حال روستاییان شود (ایزدی و همکاران، ۱۴۰۲). طبق این رهیافت معیشت تنها وسیله‌ای برای بقا نیست بلکه وسیله‌ای است که منابعی را فراهم می‌آورد که مردم با کمک آن می‌توانند زندگی خویش را بهبود بخشیده و به رفاه مطلوب برسند (سامانی و همکاران، ۱۴۰۲ و دوستی سبزی و همکاران، ۱۴۰۱). بر این اساس می‌توان بیان داشت، معیشتی پایدار است که می‌تواند در برابر فشارها و شوک‌ها مقاومت کند و توانایی‌ها و دارایی‌های افراد را هم اکنون و هم در آینده حفظ یا تقویت کند، درحالی‌که پایه منابع طبیعی را تضعیف نمی‌کند (کرمی دهکردی و میانی، ۱۴۰۰).

نتایج مطالعات مختلف، بیانگر وجود چالش‌ها و موانع مختلف و متعدد در مسیر دستیابی به معیشت پایدار روستایی در مناطق مختل کشور است و با مرور مطالعات انجام گرفته در این زمینه، عمده چالش‌های مطرح شده پیرامون معیشت پایدار روستاییان، مشخص می‌گردد. در این راستا نتایج مطالعه کارگر و همکاران (۱۴۰۳)، با عنوان واکاوی علل و زمینه‌های مشکلات معیشتی مردم آذربایجان، حاکی از تأثیرات منفی عواملی همچون گرانی مایحتاج عمومی، دلالی، فشار مالیات و عوارض، قاچاق و افول صنایع بومی بر معیشت مردم است. حجاریان و همکاران (۱۴۰۳)، در مطالعه خود چالش‌ها و موانع مشاغل خانگی از دیدگاه خبرگان و صاحبان مشاغل روستایی در شهرستان‌های استان اصفهان را بررسی کردند. نتایج تحقیق بیانگر آن بود که مهم‌ترین چالش‌های موجود فراروی مشاغل خانگی عوامل ساختاری و مدیریتی، ضعف قوانین و سیاست‌گذاری جامع، عوامل مالی و اقتصادی، عوامل فردی و شخصیتی و پژوهش و اطلاع‌رسانی می‌باشد. موحدی و پویا (۱۴۰۲)، به بررسی موانع و راهکارهای توسعه مشاغل خانگی زنان (مورد مطالعه: زنان آسیب‌پذیر شهر همدان)، پرداختند. نتایج نشان داد موانع پیش روی توسعه مشاغل خانگی برای زنان آسیب‌پذیر شامل موانع روان‌شناختی-خانوادگی، موانع فرهنگی، موانع مالی-حمایتی، موانع آموزشی و موانع بازاریابی هستند. در مطالعه پرور و حسن‌پور (۱۴۰۲)، تحت عنوان ارائه موانع توسعه کارآفرینی روستایی در استان لرستان، نه عامل به‌عنوان موانع توسعه کارآفرینی روستایی معرفی شده‌اند. این موانع عبارتند از: عدم حمایت دولت، نبود امکانات و زیرساخت‌های عمرانی رفاهی در روستا، فقدان فرهنگ حمایت از کارآفرینی، ناکافی بودن توانایی‌های فنی، عدم دسترسی به سرمایه، مشکل در عرضه کالاها و خدمات، پایین بودن دسترسی به عوامل تولید، سرمایه انسانی. قاسمی و کلانتری (۱۴۰۱)، در مطالعه خود با عنوان تحلیل عوامل و چالش‌های توسعه مسکن معیشت‌محور روستایی، نشان دادند که چالش‌های توسعه مسکن معیشت‌محور روستایی عبارتند از: چالش‌های اقتصادی، چالش‌های قوانین و مقررات، چالش‌های فیزیکی و کالبدی و چالش‌های انسانی. درخشانی درآبی و همکاران (۱۴۰۱)، مطالعه‌ای با عنوان رتبه‌بندی موانع توسعه بازاریابی در مشاغل خانگی استان مرکزی، انجام دادند. نتایج پژوهش حاکی از آن بود که عامل شرایط ناپایدار اقتصادی کشور، مهم‌ترین مانع بازاریابی مشاغل خانگی بوده است. پس از آن متغیرهای بی‌ثباتی در قوانین و مقررات، فقدان فرهنگ پشتیبان تولید و محرک نوآوری، نبود ارتباط مستمر میان صاحبان مشاغل و متولیان به ترتیب در رتبه‌های بعدی قرار دارند. شاهرخی ساردو و شریفزاده (۱۴۰۱)، پژوهشی با عنوان پدیدارشناسی چالش‌های توسعه کارآفرینی روستایی از دیدگاه کارآفرینان پیشرو در بخش مرکزی شهرستان جیرفت، انجام دادند. یافته‌های پژوهش نشان دادند چالش‌های توسعه کارآفرینی کشاورزی در بستر مناطق روستایی در قالب ۷ محور اقتصادی؛ سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی؛ پشتیبانی و حمایتی؛ آموزشی و ارتباطی-اطلاع‌رسانی؛ زیرساختی؛ فرهنگی و شخصیتی-روان‌شناختی، قابل تفکیک است. اقتصاد بسته، برنامه‌ریزی متمرکز، تحولات بین‌المللی، بی‌ثباتی در قیمت نهاده‌ها و فروش محصولات؛ اخذ مالیات‌های سنگین از کسب‌وکارها؛ هزینه‌های حمل‌ونقل؛ نبود سرمایه و نقدینگی، نرخ بهره بانکی، بی‌اعتمادی به سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی و روستایی اهم این چالش‌ها بودند. در مطالعه گلابی فر (۱۴۰۱)، با عنوان تعیین چالش‌ها و

تحلیل چالش‌های دستیابی به معیشت پایدار روستاییان شهرستان مهاباد / آهنگری و بابایی

سازوکارهای توسعه مشاغل خانگی در مناطق روستایی، موانع اقتصادی و اجتماعی به‌عنوان چالش‌ها و سازوکارهای توسعه مشاغل خانگی در مناطق روستایی، مطرح شدند. کرمی دهکردی و میانی (۱۴۰۰)، در مطالعه خود با عنوان ژرف‌نگری کیفی چالش‌های معیشت پایدار مناطق روستایی کشور افغانستان، از سیستم کشاورزی سنتی و ساختار اقتصادی آسیب‌پذیر، به‌عنوان چالش‌های معیشت پایدار مناطق روستایی کشور افغانستان، نام برده‌اند. نتایج مطالعه روان کارجین و منتظری (۱۴۰۰)، با عنوان تحلیل قابلیت‌ها و موانع متنوع سازی معیشت در راستای توسعه پایدار روستایی شهرستان رودان، موانع مدیریت نهادی، موانع اقتصادی و موانع اجتماعی، اصلی‌ترین موانع تنوع معیشت در روستاهای این شهرستان می‌باشند. طباطبایی عمید و شهرکی (۱۳۹۹)، موانع فراروی کسب‌وکارهای زنان روستایی در حوزه آبخیز تیل‌آباد استان گلستان را بررسی کردند. نتایج نشان داد، موانع اقتصادی و حمایتی-مدیریتی، مهم‌ترین موانع کسب‌وکار زنان روستایی در منطقه مورد مطالعه بوده است. سایر موانع عبارت بودند از: موانع شخصیتی، فرهنگی، اجتماعی، روان‌شناختی، دانشی-آموزشی و فنی-مهارتی. نتایج حاصل از یافته‌های پژوهش امیری و همکاران (۱۳۹۸)، تحت عنوان مفهوم‌پردازی چالش‌های کسب‌وکارهای خانگی در روستاهای استان کرمانشاه، نشان داد که چالش‌های کسب‌وکارهای خانگی در روستاهای استان کرمانشاه، متأثر از عوامل گوناگونی است که در شرایط علی (چالش در مهارت‌های بازاریابی، چالش در مهارت‌های مدیریتی و کار تیمی، چالش در زیرساخت‌های قانونی و سیاست‌گذاری، چالش در سازوکارهای مشاوره‌ای، چالش در تأمین امکانات و تجهیزات زیرساختی، چالش در حمایت‌های پشتیبانی و چالش در برندینگ و هویت‌سازی)، شرایط زمینه‌ای (زیرساخت‌های اجتماعی و فرهنگی و زیرساخت‌های اقتصادی) و شرایط مداخله‌گر (بودجه و منابع تأمین مالی، حمایت‌های دولتی و بخش خصوصی و درک درست تصمیم‌سازان) قابل طبقه‌بندی بوده و پیامدهای مختلف شامل بی‌انگیزگی فعالان، ایجاد مانع روانی برای تازه واردین، افزایش مهاجرت از شهر به روستا و کاهش توان رقابتی کسب‌وکارها نیز برای آن قابل طرح هستند.

نورلائلا (Nurlaela, 2021)، انگیزه کشاورزان جوان لفل قرمز در زمین‌های شنی منطقه ویژه یوگیاکارتا اندونزی را بررسی کردند. یافته‌های نشان می‌دهد، محدودیت سرمایه، زمین محدود و نوسانات قیمت و موانع فنی مختلف کشاورزان را در زمینه کارآفرینی به چالش می‌کشد. آدومومی و کیسر (Adewumi & Keyser, 2020)، در بررسی چالش‌ها و چشم‌اندازهای کارآفرینی روستایی: تحلیل گفتمانی مناطق منتخب دولت محلی در ایالت اوسون نیجریه، شبکه‌های جاده‌ای ضعیف، ناآرامی‌های اجتماعی، حمایت مالی کم، فساد و اندازه بازار را به‌عنوان چالش‌هایی برای کارآفرینی روستایی نشان می‌دهد. صدر موسوی و همکاران (Sadr Mousavi et al., 2019)، به بررسی و تحلیل عوامل مؤثر بر گسترش فقر روستایی در شهرستان میاندوآب، پرداختند. یافته‌های تحقیق نشان داد که عوامل گسترش فقر روستایی عبارتند از: (۱) قدرت اقتصادی پایین و سیاست‌های کلان نامناسب دولت، (۲) موانع اجتماعی، ناکافی بودن خدمات و سرمایه‌گذاری، (۳) مخاطرات زیست‌محیطی و سطح تحصیلات و آگاهی، (۴) منابع ضعیف درآمد پایدار و مکانیسم‌های بازاریابی، (۵) منابع طبیعی تولید نامناسب و جریان‌های فضایی محدود و (۶) آسیب‌پذیری منابع درآمدی و ضعف نهادی حمایتی (بیمه و غیره). برشوکس و همکاران (Berchoux et al., 2019)، در تحقیقی با عنوان شوک‌های کشاورزی و محرک‌های عدم تأمین معاش در جوامع روستایی هند، به این نتیجه رسید که نوع جامعه تأثیر شوک‌های کشاورزی بر معیشت را تحت‌الشعاع قرار می‌دهد. همچنین نتایج نشان داد که شوک‌های کشاورزی باعث عدم امنیت معیشت می‌شوند. سیایان و همکاران (Ciaian et al., 2018)، نتایج نشان می‌دهد که قطعه‌قطعه شده زمین یکی از مهم‌ترین موانع تنوع‌بخشی به تولید از سوی خانوارهای روستایی در آلبانی است. گالوای و کاپاسی (Galloway & Kapasi, 2014)، موانع راه‌اندازی کسب‌وکارهای خانگی روستایی اسکاتلند را شامل فراهم نبودن منابع مالی، نبود شبکه‌سازی، حضور نداشتن تعاونی‌ها و تشکل‌های حمایتی بیان کردند. مطالعه‌ای نایت (Knight, 2014)، با عنوان علل اقتصادی و درمان بی‌ثباتی اجتماعی در کشور چین نشان داده است که افزایش نیافتن درآمد، نابرابری اقتصادی، فقدان امنیت اقتصادی و سوء مدیریت از تهدیدات مهم پایداری اجتماعی در بین مردم چین است.

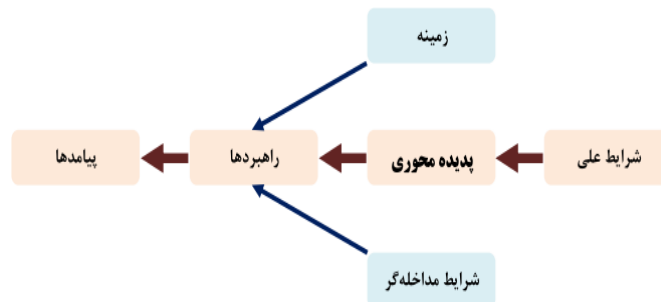
روش پژوهش

به منظور شناسایی چالش‌ها و موانع دستیابی به معیشت پایدار روستاییان شهرستان مهاباد، از پارادایم کیفی، بهره گرفته شد. پژوهش حاضر برحسب هدف، کاربردی، به لحاظ گردآوری و تحلیل داده‌ها توصیفی-تحلیلی و با استفاده از روش تئوری بنیانی^۱ انجام گرفته است. تئوری بنیانی یکی از روش‌های پژوهش کیفی و مبتنی بر دیدگاه استقرایی است که یک سلسله فرآیند نظام‌مند را به کار می‌گیرد تا نظریه‌ای درباره پدیده مورد مطالعه شکل دهد و بر اساس شرایط واقعی، ابعاد تشکیل دهنده پدیده مورد مطالعه را مشخص می‌کند (شاهوند و همکاران، ۱۴۰۱ و عبدالمجید سعید و همکاران، ۱۴۰۱). جامعه‌ی مورد مطالعه، فعالان حوزه مشاغل و کسب‌وکارهای روستایی در نواحی روستایی شهرستان مهاباد و خبرنگاران حوزه‌های مختلف دولتی، دانشگاهی و بخش خصوصی بودند. در این مطالعه، برای انتخاب جامعه مورد مطالعه، از شیوه نظری و هدفمند استفاده شد و مصاحبه با نمونه‌های انتخاب شده تا مرحله اشباع نظری ادامه یافت. تیم پژوهش پس از ۱۶ مورد مصاحبه به این جمع‌بندی رسید که اشباع نظری حاصل شده است. برای اطمینان از اشباع نظری مصاحبه تا نفر بیست و سوم، ادامه پیدا کرد، اما نتایج اشباع نظری را نقض نکرد. داده‌های مورد نیاز از طریق مصاحبه انفرادی نیمه ساختارمند، بحث گروهی متمرکز، مشاهده و یادداشت‌برداری میدانی، گردآوری شد که در این راستا، مصاحبه گروه متمرکز با حضور صاحب‌نظران انجام گرفت (میانگین هر مصاحبه تقریباً ۵۰ دقیقه) و جهت اعتبارسنجی یافته‌های پژوهش نیز از روش‌های چندگانه در گردآوری داده‌ها، تنوع در جامعه مورد مطالعه، جمع‌آوری داده‌ها در مکان‌های متنوع، حداکثر تنوع در انتخاب نمونه‌ها و کنترل توسط اعضا، استفاده گردید. پرسش اولیه پژوهش این بود که روستاییان شهرستان مهاباد برای دستیابی به معیشت پایدار با چه چالش‌هایی مواجه هستند؟ و به دنبال آن سوالات بعدی شکل گرفت که عبارتند از: چه عواملی در این شرایط مداخله ایجاد می‌کند؟ چه عواملی زمینه‌ساز این شرایط هستند؟ پیامدها و راهبردهای این چالش‌ها، چه مواردی می‌باشند؟

کار گردآوری داده‌ها تا زمان رسیدن به اشباع در داده‌ها، یعنی روبه‌رو شدن با داده‌های تکراری ادامه یافت. در پژوهش‌های کیفی، اصولاً هم‌زمان با گردآوری داده‌ها، فرآیند کدگذاری و تحلیل داده‌ها نیز آغاز می‌گردد و تحلیل داده‌ها با استفاده از فن تحلیل محتوای ارتباطی و بر مبنای روش داده بنیاد و انجام سه مرحله کدگذاری (کدگذاری باز^۲، محوری^۳ و انتخابی^۴)، صورت پذیرفت. بدین صورت در حین گردآوری داده‌ها، نظریه پژوهش نیز شکل می‌گیرد. در پژوهش حاضر نیز، این فرآیند طی شد. بدین صورت که در مرحله کدگذاری باز، پس از پیاده‌سازی مصاحبه‌های ضبط‌شده و با استفاده از روش تحلیل محتوا، خط به خط و عبارت به عبارت، داده‌ها مرور و بازنگری شدند تا جملات دربرگیرنده چالش‌های دستیابی به معیشت پایدار روستاییان شهرستان مهاباد، شناسایی و استخراج گردند؛ سپس مفاهیم مشابه با استفاده از یک کد مشترک، کدبندی شدند. در پایان این مرحله ۶۴ مفهوم یا چالش (مانع) در ارتباط با معیشت پایدار روستاییان شهرستان مهاباد، استخراج گردید. در مرحله کدگذاری محوری، داده‌های کدگذاری شده با یکدیگر مقایسه و ارتباط میان مقوله‌ها، مشخص گردید. در پایان این مرحله، چالش‌های دستیابی به معیشت پایدار روستاییان شهرستان مهاباد، به‌عنوان طبقه محوری (پدیده در مدل پارادایمیک) مشخص و در قالب مدل پارادایمی، کدگذاری محوری انجام پذیرفت. مدل پارادایمی شامل پدیده محوری، شرایط علی، شرایط بستر ساز (زمینه‌ای)، شرایط مداخله‌گر، راهبردها و پیامدها بود (شکل ۱).

1. Grounded Theory
2. Open Coding
3. Axial Coding
4. Selective Coding

تحلیل چالش‌های دستیابی به معیشت پایدار روستاییان شهرستان مهاباد / آهنگری و بابایی

شکل ۱. مدل پارادایمیک در تئوری بنیانی

شرایط علی، عواملی هستند که بر پدیده محوری اثرگذار بوده و باعث وقوع یا گسترش پدیده می‌شوند که در این مطالعه علل اصلی وجود چالش‌های دستیابی به معیشت پایدار روستاییان شهرستان مهاباد را شامل می‌شود. شرایط زمینه‌ای، شرایط و بستر وقوع پدیده می‌باشد که مصداق آن در این پژوهش، شرایط آموزشی و مدیریتی روستاییان را شامل می‌شود که چالش‌های دستیابی به معیشت پایدار روستاییان شهرستان مهاباد، تحت آن نمود پیدا کرده است؛ شرایط مداخله‌گر، مجموعه‌ای از وضعیت‌هایی هستند که ضمن تأثیر بر راهبردهای کنش، مداخله سایر عوامل را تسهیل یا محدود می‌کنند. به عبارتی، در شهرستان مهاباد، چالش‌های شخصیتی و روان‌شناختی و چالش‌های فرهنگی و اجتماعی، به‌عنوان یک عامل مداخله‌گر باعث شده که روستاییان با چالش‌های متعددی برای دستیابی به معیشت پایدار، مواجه گردند؛ راهبردها، مواردی هستند که موجب کنترل یا گسترش پدیده می‌شوند. در این پژوهش، راهبردها شامل مواردی است که روستاییان با بهره‌گیری از آن‌ها می‌توانند مهارت‌ها و توانمندی‌های خود را ارتقا دهند تا چالش‌های دستیابی به معیشت پایدار را از سر راه خود کنار بزنند و پیامدها نیز نتیجه و حاصل به‌کارگیری راهبردها می‌باشند. در آخرین مرحله کدگذاری، یعنی کدگذاری انتخابی، ارتباط سایر طبقات با طبقه محوری، مشخص گردید و بر این اساس نظریه و مدل پارادایمی چالش‌های دستیابی به معیشت پایدار روستاییان شهرستان مهاباد، استخراج گردید که در شکل (۲)، ارائه گردیده است.

یافته‌ها

یافته‌های پژوهش بر مبنای سه مرحله کدگذاری (باز، محوری و انتخابی) و در چارچوب مدل پارادایمیک (پدیده محوری، شرایط علی، شرایط زمینه‌ای، شرایط مداخله‌گر، راهبردها و پیامدها)، ارائه شده است.

پدیده محوری: «چالش‌های دستیابی به معیشت پایدار روستایی»، به‌عنوان پدیده محوری این پژوهش انتخاب شد.

شرایط علی: به‌زعم شرکت‌کنندگان در این پژوهش شرایط علی که موجب شده روستاییان شهرستان مهاباد در راه دستیابی به معیشت پایدار، با چالش‌های متعدد مواجه شوند، در چهار دسته کلی «چالش‌های اقتصادی و مالی»، «چالش‌های سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی»، «چالش‌های زیرساختی» و «چالش‌های طبیعی و محیطی»، قرار گرفت. چالش‌های «اقتصادی و مالی» خود شامل مواردی از قبیل فقدان سرمایه کافی و بالا بودن هزینه‌ها، فقدان سرمایه‌گذاری خصوصی و دولتی، عدم اعطای تسهیلات اعتباری بلندمدت مورد نیاز با نرخ بهره اندک، پایین بودن میزان درآمد در بخش کشاورزی (کمبود سرمایه)، ناکافی بودن تسهیلات و عدم تخصیص به‌موقع و اخذ مالیات‌های سنگین از کسب‌وکارهای ایجاد شده، بود. دیگر چالش شناسایی شده، چالش «سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی» بود. در این زمینه پاسخگویان به مواردی از قبیل نبود برنامه‌ریزی مناسب در پرداخت به‌موقع تسهیلات و طولانی بودن فرآیند اداری، موازی کاری دستگاه‌های دست‌اندرکار و فساد اداری، ضوابط سخت‌گیرانه اجرایی، سخت‌گیری زیاد در پرداخت تسهیلات، وجود بوروکراسی‌های اداری و فرآیند کسب مجوز و نبود شفافیت و انسجام قوانین مرتبط، اشاره داشتند. در چالش «زیرساختی»، مواردی همچون عدم توجه کافی دولت به برنامه‌ریزی توسعه تنوع‌بخشی، نبود صنایع بسته‌بندی محصولات تولیدی، ضعف دسترسی به امکانات زیرساختی (جاده و ...) و خدمات اجتماعی، عدم دسترسی به فناوری‌های مناسب، ضعف در بهره‌گیری از فناوری نوین، فقدان صنایع تبدیلی محصولات کشاورزی و خام فروشی و نبود امکانات فرآوری محصولات تولیدی روستایی، قرار گرفت. چالش «طبیعی و

تحقیقات ترویج و توسعه روستایی، دوره ۲، شماره ۲، ۱۳۰-۱۴۷، زمستان و پاییز ۱۴۰۳.

محیطی»، چالش دیگری بود که پاسخگویان به آن اشاره داشتند و در این زمینه مواردی از قبیل کمبود آب در زمان نیاز محصول به آبیاری، خشک‌سالی‌های فصلی و دوره‌ای، ضعف در مدیریت منابع آب (شرب و کشاورزی)، وجود مخاطرات طبیعی، شیب اراضی و تغییرات اقلیم منطقه (تغییرات دما، بارش و ...)، قرار گرفت (جدول ۱ و شکل ۲).

شرایط زمینه‌ای: شرایط زمینه‌ای به آن دسته از عواملی گفته می‌شود که بستری‌های مادی و غیرمادی را برای بروز چالش‌ها در جامعه مورد مطالعه فراهم و از طرفی بر راهبردها و کنش‌های آنان نیز اثرگذار می‌باشد؛ بنابراین بروز پدیده‌ای به نام چالش‌های دستیابی به معیشت پایدار روستایی، نه در خلأ بلکه در شرایط خاصی محیطی خود رخ می‌دهد و این شرایط شامل ۲ دسته کلی می‌باشند که عبارتند از: «چالش‌های آموزشی، ارتباطی و اطلاع‌رسانی» و «چالش‌های حمایتی و مدیریتی». در این ۲ دسته کلی از چالش‌های مطرح شده، مواردی همچون ضعف یا نبود پشتیبانی از سوی بانک‌ها و مؤسسه‌های مالی و اعتباری، عدم حمایت از کارآفرینان در توزیع اعتبارات و نهاده‌ها، عدم وجود برنامه حمایتی دولت در مراحل بعد از راه‌اندازی مشاغل، عدم مدیریت دقیق در فروش محصول تولیدی، پایین بودن حمایت از سوی نهادهای مسئول و متولیان، عدم تلاش نهادی در حذف دلالان و واسطه‌ها، عدم توان رقابت با صنایع بزرگ، بی‌ثباتی در سیاست‌های حمایتی نهادهای توسعه و تحقیق، نظارت کم‌رنگ نهادهای مسئول، نیازسنجی نکردن برای یاددهی مهارت‌های مورد نیاز جامعه مخاطب، عدم ارائه آموزش‌های لازم، کیفیت پایین آموزش‌های ارائه شده توسط نهادهای مختلف، عدم برخورداری روستاییان از آموزش فعالیت‌های غیر زراعی، کمبود یا عدم وجود آموزش‌های ترویجی و فنی و حرفه‌ای، عدم دسترسی و اطلاع از روش‌های جدید فعالیت‌های اقتصادی، نبود بانک اطلاعاتی جهت دریافت مشاوره و راهنمایی شغلی و عدم داشتن اطلاع و آگاهی جامع نسبت به کسب‌وکار، قرار گرفته‌اند (جدول ۱ و شکل ۲).

شرایط مداخله‌گر: شرایط مداخله‌گر عاملیت‌ها و کنش‌های اثرگذار و باواسطه در پدیده مذکور را تشکیل می‌دهند؛ گرچه پدیده «چالش‌های دستیابی به معیشت پایدار روستایی» متأثر از عوامل علی، زمینه‌ای و راهبردهای خاص است ولی در این میان نباید نقش «چالش‌های فرهنگی و اجتماعی»، «چالش‌های شخصیتی و روان‌شناختی» و «چالش‌های تبلیغات و بازاریابی» را نادیده گرفت. این دسته عوامل با مداخلات خود می‌توانند فرآیندها را تسهیل کنند. عدم روحیه کارآفرینی، عدم خلاقیت و نوآوری فکری، نداشتن قدرت ریسک‌پذیری و بی‌انگیزگی، عدم روحیه کار تیمی و گروهی، نداشتن خودباوری و اعتمادبه‌نفس، سواد و آگاهی پایین، نوآوری ضعیف در مناطق روستایی، نبود تفکر جمعی در جامعه هدف، فرهنگ‌سازی ضعیف در خصوص کارآفرینی در مناطق روستایی، بی‌اعتمادی به مسئولین و مدیران، نبود فرآیند مشخص برای شناسایی افراد خلاق و نوآور، عدم تمایل جوانان به ماندن و اشتغال در روستا، اعتقاد به تقدیر (تقدیرگرا بودن)، مشکل بازاریابی و دسترسی ضعیف روستاییان به بازار (دوری بازار)، بازاریابی نامناسب و کارآمد برای حفظ کسب‌وکار، عدم آگاهی از مزایای تبلیغات و بازاریابی، نبود کمیته بازاریابی و تبلیغات در نهادهای پشتیبان، عدم آشنایی با بازاریابی الکترونیکی و کوچک بودن بازارهای محلی، مواردی بودند که از سوی جامعه مورد مطالعه، به‌عنوان کاتالیزور وجود چالش‌های دستیابی به معیشت پایدار روستایی، بیان گشته‌اند (جدول ۱ و شکل ۲).

راهبردها: راهبردها در اصل کنش و واکنش جامعه مورد مطالعه نسبت به پدیده مورد نظر می‌باشد. بر اساس اظهارات شرکت‌کنندگان، راهبردها در ۲ دسته کلی «خدمات و تسهیلات» و «توانمندسازی»، قرار گرفتند. مواردی همچون احداث واحدهای دامی کوچک و تولید و فروش لبنیات محلی، توسعه و راه‌اندازی مشاغل خانگی (دوخت لباس محلی، فروش غذاهای محلی و غیره)، صنایع دستی و غیره، ایجاد زیرساخت‌های گردشگری (راهنمای مسافران، اجاره منازل به گردشگران و غیره)، اختصاص تسهیلات اعتباری برای راه‌اندازی و توسعه فعالیت‌های کارآفرینانه و صنایع دستی، توسعه صنایع تبدیلی جهت کاهش خام‌فروشی محصولات کشاورزی منطقه، ایجاد مرکز هدایت و مشاوره شغلی برای ارائه خدمات فنی و تخصصی به خانوارهای روستایی، توانمندسازی روستاییان در راستای توسعه بهره‌برداری از گیاهان مرتعی و درختان جنگلی و ارتقای صلاحیت‌های فنی و تخصصی روستاییان در

تحلیل چالش‌های دستیابی به معیشت پایدار روستاییان شهرستان مهاباد / آهنگری و بابایی

جهت بهره‌برداری از فرصت‌های کشاورزی به‌عنوان راهبردهای مربوط به چالش‌های دستیابی به معیشت پایدار روستایی، مشخص گردیدند (جدول ۱ و شکل ۲).

پیامدها: پیامدها در اصل به عواقب ناشی از به‌کارگیری راهبردهای مربوط به پدیده «چالش‌های دستیابی به معیشت پایدار روستایی»، می‌پردازد. «رشد و توسعه منطقه» و «تامین نیازها و مدیریت منابع»، پیامدهایی می‌باشند که در صورت اجرایی شدن راهبردها، نمایان می‌شوند. در زمینه پیامدهای ناشی از وجود چالش‌های دستیابی به معیشت پایدار روستایی، می‌توان به مواردی از قبیل اشتغال‌زایی برای منطقه، کمک به خودکفایی منطقه، رشد و توسعه پایدار منطقه، بهبود و ایجاد زیرساخت‌های مناسب (راه-های ارتباطی و...)، بهبود امنیت غذایی، پیشرفت و بهبود شرایط تولید، تجاری‌سازی محصولات و آمادگی برای رقابت با بازارهای جهانی، استفاده درست و بهینه از امکانات و منابع، رفاه بیشتر، تامین نیازهای خانواده، جامعه و نسل آینده، بالا بردن استانداردهای اجتماعی و آموزشی روستاییان، مدیریت بهتر و پایدار منابع تولیدی (زمین، آب و ...) و افزایش بهره‌وری و ارتقاء سطح زندگی، اشاره کرد (جدول ۱ و شکل ۲).

جدول ۱. نتایج کدگذاری باز، محوری و انتخابی

مقوله	خرده مقوله‌ها	گزاره‌ها	فراوانی
اقتصادی و مالی		فقدان سرمایه کافی و بالا بودن هزینه‌ها	۹
		فقدان سرمایه‌گذاری خصوصی و دولتی	۷
		عدم اعطای تسهیلات اعتباری بلندمدت مورد نیاز با نرخ بهره اندک	۶
		پایین بودن میزان درآمد در بخش کشاورزی (کمبود سرمایه)	۶
		ناکافی بودن تسهیلات و عدم تخصیص به‌موقع	۵
		اخذ مالیات‌های سنگین از کسب‌وکارهای ایجاد شده	۳
		نرخ بالای بهره وام‌ها و تسهیلات اعطایی از بانک	۶
		پرهزینه بودن وسایل و تجهیزات اولیه	۷
		بالا بودن هزینه‌های حمل‌ونقل	۵
		نداشتن پس‌انداز (نقدی و غیر نقدی)	۸
		تأکید بر یک صنعت یا کسب‌وکار خاص در روستا	۴
		بی‌ثباتی در قیمت فروش محصولات کشاورزی	۷
		نداشتن تنوع منابع درآمدی و فقدان تنوع شغلی	۵
		پایین بودن بهره‌وری در بخش تولیدی مورد نظر	۴
شرایط علی		نبود برنامه‌ریزی مناسب در پرداخت به‌موقع تسهیلات و طولانی بودن فرآیند اداری	۶
		موازی کاری دستگاه‌های دست‌اندرکار و فساد اداری	۴
		ضوابط سخت‌گیرانه اجرایی	۷
		سخت‌گیری زیاد در پرداخت تسهیلات	۸
		وجود بوروکراسی‌های اداری و فرایند کسب مجوز	۷
		نبود شفافیت و انسجام قوانین مرتبط	۵
		بی‌ثباتی قوانین	۴
سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی		عدم پرداخت به‌موقع اعتبارات توسط دولت	۹
		عدم تضمین فروش کالا	۴
		عدم مشارکت دادن روستاییان در طرح‌ها و برنامه‌ریزی‌ها	۴
		فقدان برنامه‌ریزی و توجه ارگان‌های مربوطه به روستا	۵
		نبود طرح کسب‌وکار مشخص (طرح توجیهی)	۶
		سیاست‌گذاری نامناسب قیمتی	۸
زیرساختی		شرایط ناپایدار اقتصادی کشور	۹
		سیاست‌گذاری‌های ناپایدار دولتی	۶
		عدم توجه کافی دولت به برنامه‌ریزی توسعه تنوع‌بخشی	۷

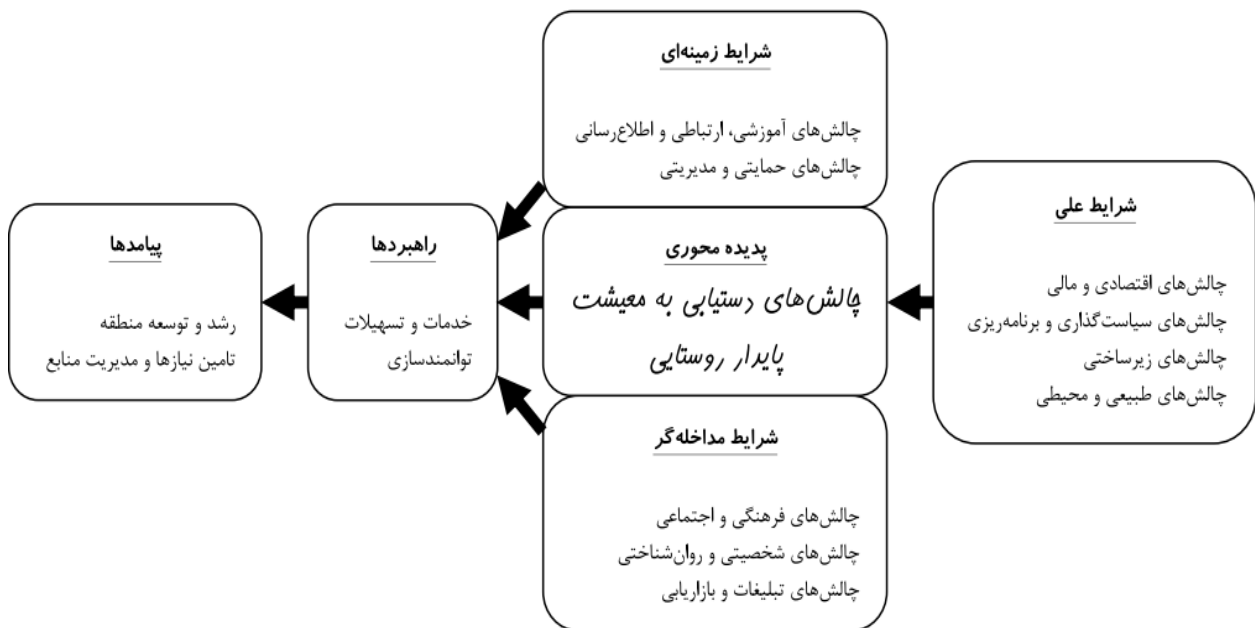
تحقیقات ترویج و توسعه روستایی، دوره ۲، شماره ۲، ۱۳۰-۱۴۷، زمستان و پاییز ۱۴۰۳.

مقوله	خرده مقوله‌ها	گزاره‌ها	فراوانی
		نبود صنایع بسته‌بندی محصولات تولیدی	۵
		ضعف دسترسی به امکانات زیرساختی (جاده و ...) و خدمات اجتماعی	۸
		عدم دسترسی به فن‌آوری‌های مناسب	۵
		ضعف در بهره‌گیری از فن‌آوری نوین	۵
		عدم دسترسی به مواد اولیه کافی (نهاده‌های کشاورزی و ...)	۶
		فقدان صنایع تبدیلی محصولات کشاورزی	۴
		خام فروشی و نبود امکانات فرآوری محصولات تولیدی روستایی	۶
		کمبود بازارچه‌های مرزی مجاز برای روستاییان	۳
		کیفیت پایین نمایشگاه‌ها و رویدادهای مربوطه	۳
		کمبود آب در زمان نیاز محصول به آبیاری	۹
		خشک‌سالی‌های فصلی و دوره‌ای	۹
طبیعی و محیطی		ضعف در مدیریت منابع آب (شرب و کشاورزی)	۸
		وجود مخاطرات طبیعی	۵
		شیب اراضی	۶
		تغییرات اقلیم منطقه (تغییرات دما، بارش و ...)	۶
		ضعف یا نبود پشتیبانی از سوی بانک‌ها و مؤسسه‌های مالی و اعتباری	۷
		عدم حمایت از کارآفرینان در توزیع اعتبارات و نهاده‌ها	۶
		عدم وجود برنامه حمایتی دولت در مراحل بعد از راه‌اندازی مشاغل	۵
		عدم مدیریت دقیق در فروش محصول تولیدی	۴
		پایین بودن حمایت از سوی نهادهای مسئول و متولیان	۶
		عدم تلاش نهادی در حذف دلان و واسطه‌ها	۸
		عدم توان رقابت با صنایع بزرگ	۴
حمایتی و مدیریتی		بی‌ثباتی در سیاست‌های حمایتی نهادهای توسعه و تحقیق	۶
		نبود تعاونی‌های قدرتمند جهت عرضه کالاهای تولید شده	۳
		تغییرات متعدد در نظام مدیریتی مشاغل خانگی	۵
		مدیریت سنتی در واحدهای تولید	۶
		تنوع کم محصولات	۴
شرایط زمینه‌ای		عدم حمایت دولت از کسب‌وکارهای کوچک	۷
		عدم وجود خدمات بیمه اجتماعی و اقتصادی مناسب برای حمایت از اهالی	۳
		تعدد نهادهای متولی روستا و فقدان مدیریت یکپارچه	۳
		نبود امنیت برای سرمایه‌گذاری در مناطق روستایی	۷
		نظارت کم‌رنگ نهادهای مسئول	۵
		نیازسنجی نکردن برای یاددهی مهارت‌های مورد نیاز جامعه مخاطب	۴
		عدم ارائه آموزش‌های لازم	۵
آموزشی، ارتباطی و اطلاع‌رسانی		کیفیت پایین آموزش‌های ارائه شده توسط نهادهای مختلف	۶
		عدم برخورداری روستاییان از آموزش فعالیت‌های غیر زراعی	۶
		کمبود یا عدم وجود آموزش‌های ترویجی و فنی و حرفه‌ای	۷
		عدم دسترسی و اطلاع از روش‌های جدید فعالیت‌های اقتصادی	۵
		عدم شرکت در دوره‌های آموزشی	۵
		نبود بانک اطلاعاتی جهت دریافت مشاوره و راهنمایی شغلی	۴
		عدم داشتن اطلاع و آگاهی جامع نسبت به کسب‌وکار	۴
شرایط مداخله‌گر	چالش‌های شخصیتی و	عدم روحیه کارآفرینی	۶
		عدم خلاقیت و نوآوری فکری	۵
		نداشتن قدرت ریسک‌پذیری و بی‌انگیزگی	۶

تحلیل چالش‌های دستیابی به معیشت پایدار روستاییان شهرستان مهاباد / آهنگری و بابایی

مقوله	خرده مقوله‌ها	گزاره‌ها	فراوانی
فرهنگی و اجتماعی	روان‌شناختی	عدم روحیه کار تیمی و گروهی	۷
		نداشتن خودباوری و اعتماد به نفس	۷
		سواد و آگاهی پایین	۸
		نوآوری ضعیف در مناطق روستایی	۶
		عدم توانایی در برقراری ارتباط	۴
		عدم انگیزه تغییر در کیفیت زندگی	۷
		تعداد زیاد افراد خانوار (بعد خانوار)	۴
		نبود تفکر جمعی در جامعه هدف	۶
		فرهنگ‌سازی ضعیف در خصوص کارآفرینی در مناطق روستایی	۵
		بی‌اعتمادی به مسئولین و مدیران	۶
تبلیغات و بازاریابی	تبلیغات و بازاریابی	نبود فرآیند مشخص برای شناسایی افراد خلاق و نوآور	۷
		پایین بودن میزان همکاری مردم با شوراها و دهیاری‌های	۵
		عدم تمایل جوانان به ماندن و اشتغال در روستا	۵
		پایین بودن روحیه کارگروهی	۶
		اعتقاد به تقدیر (تقدیرگرا بودن)	۷
		فقدان یا کمبود تجربه، تخصص و مهارت فنی	۵
		بالا بودن سن کشاورزان و غیر کشاورزان	۹
		مشکل بازاریابی و دسترسی ضعیف روستاییان به بازار (دوری بازار)	۷
		بازاریابی نامناسب و کارآمد برای حفظ کسب و کار	۵
		عدم آگاهی از مزایای تبلیغات و بازاریابی	۴
خدمات و تسهیلات	خدمات و تسهیلات	نبود کمیته بازاریابی و تبلیغات در نهادهای پشتیبان	۵
		عدم آشنایی با بازاریابی الکترونیکی	۶
		عدم انعطاف‌پذیری در تغییر محصول با توجه به شرایط بازار	۵
		کوچک بودن بازارهای محلی	۵
		دانش پایین در مورد بازار و کسب و کار	۷
		عدم شناخت بازار	۷
		ناآشنایی با بازارهای محلی	۵
		احداث واحدهای دامی کوچک و تولید و فروش لبنیات محلی	۷
		اشتغال‌زایی و تنوع‌بخشی به فعالیت‌های کشاورزی و دامداری	۸
		توسعه و راه‌اندازی مشاغل خانگی (دوخت لباس محلی، فروش غذاهای محلی و غیره)	۶
توانمندسازی	توانمندسازی	ایجاد بازارچه‌های محلی برای فروش محصولات کشاورزی، صنایع‌دستی و غیره	۷
		ایجاد زیرساخت‌های گردشگری (راهنمای مسافران، اجاره منازل به گردشگران و غیره)	۵
		اختصاص تسهیلات اعتباری برای راه‌اندازی و توسعه فعالیت‌های کارآفرینانه و صنایع‌دستی	۸
		توسعه صنایع تبدیلی جهت کاهش خام‌فروشی محصولات کشاورزی منطقه	۶
		ایجاد مرکز هدایت و مشاوره شغلی برای ارائه خدمات فنی و تخصصی به خانوارهای روستایی	۵
		طراحی و اجرای دوره‌ها و کارگاه‌های آموزشی به‌منظور تقویت مهارت‌های بازاریابی و فروش	۵
		توانمندسازی روستاییان جهت شناسایی و استفاده از فرصت‌های موجود در بازارچه‌های مرزی	۵
		توانمندسازی روستاییان در راستای توسعه بهره‌برداری از گیاهان مرتعی و درختان جنگلی	۴
		ارتقا مهارت روستاییان در جهت راه‌اندازی و توسعه کشت و کار گلخانه‌ای	۶
		ارتقای صلاحیت‌های فنی و تخصصی روستاییان در جهت بهره‌برداری از فرصت‌های کشاورزی	۷
پیامدها	رشد و توسعه منطقه	اشتغال‌زایی برای منطقه	۸
		کمک به خودکفایی منطقه	۷
		رشد و توسعه پایدار منطقه	۵
		بهبود و ایجاد زیرساخت‌های مناسب (راه‌های ارتباطی و...)	۶

مقوله	خرده مقوله‌ها	گزاره‌ها	فراوانی
تامین نیازها و مدیریت منابع		بهبود امنیت غذایی	۴
		پیشرفت و بهبود شرایط تولید	۴
		تجاری‌سازی محصولات و آمادگی برای رقابت با بازارهای جهانی.	۵
		استفاده درست و بهینه از امکانات و منابع	۷
		رفاه بیشتر	۶
		تأمین نیازهای خانواده، جامعه و نسل آینده	۵
		بالا بردن استانداردهای اجتماعی و آموزشی روستاییان	۶
		مدیریت بهتر و پایدار منابع تولیدی (زمین، آب و ...)	۸
		افزایش بهره‌وری و ارتقاء سطح زندگی	۷

شکل ۲. مدل پارادایمیک پدیده‌ی چالش‌های دستیابی به معیشت پایدار روستایی

بحث و نتیجه‌گیری

معیشت چیزی فراتر از شغل و اساس توسعه انسانی و اقتصادی بر معیشت استوار است. معیشت دربرگیرنده فعالیت‌ها، قابلیت‌ها و دارایی‌ها برای گذران زندگی است (عنابستانی و قربانی، ۱۴۰۲؛ رحیمی و کرمی دهکردی، ۱۴۰۰ و Fan et al., 2023). معیشت زمانی پایدار است که افراد در مقابل تنش‌ها، شوک‌ها و آسیب‌ها توان مقاومت داشته و راهی برای رهایی از تنش‌ها و استرس‌ها بی‌اندیشند (ایزدی و همکاران، ۱۴۰۲ و Liu et al., 2023). امروزه عواملی همچون فقر شدید، به خطر افتادن معیشت روستاییان، ناتوانی اقتصاد روستاییان که منجر به افزایش آسیب‌پذیری قشر روستایی می‌شود، ناامنی غذایی، استفاده بی‌رویه از منابع طبیعی، افزایش نرخ بیکاری در میان روستاییان، عدم توانایی برآورده ساختن نیازهای اولیه زندگی، همچنین کاهش رفاه و درآمد خانوار که مهاجرت نیروی کار به شهرها را به همراه داشته و سبب رکود مزارع، کاهش سطح زیر کشت و به دنبال آن وابستگی کشور به واردات محصولات شده است، اهمیت توجه به معیشت پایدار را که یکی از ارکان دستیابی به توسعه پایدار روستایی است ضروری می‌نماید (میرزاپور آهنگر و همکاران، ۱۴۰۲؛ افشارنیا و همکاران، ۱۴۰۱ و Fahad et al., 2023). مادامی‌که زندگی خانوار روستایی با چالش فقر در پی نبود حداقل استانداردها برای زندگی مواجه شود، موجب تحت‌الشعاع قرار گرفتن تمام ابعاد زندگی آنان می‌شود. مشکلات وسیعی در سطح گسترده از جمله مسائل اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و روانی به وقوع می‌پیوندد (حجاریان، ۱۴۰۲ ب؛ مظفری و همکاران، ۱۴۰۱ و Mai et al., 2021). از این رو توجه به برقراری یک معیشت پایدار در سطح خانوار روستایی باید در اولویت ویژه‌ای قرار گیرد. چراکه دستیابی به

تحلیل چالش‌های دستیابی به معیشت پایدار روستاییان شهرستان مهاباد / آهنگری و بابایی

معیشت پایدار روستایی از پیش‌شرط‌های اساسی در جهت برنامه‌ریزی توسعه روستایی و توسعه ملی به شمار می‌رود و نقش بالایی در برنامه‌ریزی راهبردی دولت‌ها در مناطق روستایی خواهد داشت (حجاریان، ۱۴۰۲ الف؛ دوستی سبزی و همکاران، ۱۴۰۱ و Huang et al., 2023).

نتایج نشان داد شرایط علی مربوط به پدیده چالش‌های دستیابی به معیشت پایدار روستایی، در چهار دسته کلی چالش‌های اقتصادی و مالی، چالش‌های سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی، چالش‌های زیرساختی و چالش‌های طبیعی و محیطی، قرار گرفتند. این یافته با نتایج پژوهش‌های موحدی و پویا (۱۴۰۲)، گلابی فر (۱۴۰۱)، کرمی دهکردی و میانی (۱۴۰۰)، امیری و همکاران (۱۳۹۸)، آدوومی و کیسر (2020) (Adewumi & Keyser)، صدر موسوی و همکاران (Sadr Mousavi et al., 2019)، برشوکی و همکاران (Berchoux et al., 2019) و سیایان و همکاران (Ciaian et al., 2018)، همخوانی دارد. در این زمینه کارگر و همکاران (۱۴۰۳)، از تأثیرات منفی عواملی همچون گرانی مایحتاج عمومی، فشار مالیات و عوارض و افول صنایع بومی بر معیشت پایدار نام برده‌اند. از دیدگاه پرور و حسن‌پور (۱۴۰۲)، نبود امکانات و زیرساخت‌های عمرانی رفاهی در روستا، عدم دسترسی به سرمایه، مشکل در عرضه کالاها و خدمات و پایین بودن دسترسی به عوامل تولید، موانع توسعه کارآفرینی روستایی و بهبود معیشت روستایی، می‌باشند. قاسمی و کلانتری (۱۴۰۱)، اظهار داشتند که موانع دستیابی به معیشت پایدار، شامل چالش‌های اقتصادی، چالش‌های قوانین و مقررات و چالش‌های فیزیکی و کالبدی، می‌باشد. درخشانی درآبی و همکاران (۱۴۰۱) و طباطبایی عمید و شهرکی (۱۳۹۹)، بیان داشتند که عامل شرایط ناپایدار اقتصادی کشور و بی‌ثباتی در قوانین و مقررات، مهم‌ترین مانع بازاریابی مشاغل خانگی بوده است. از دیدگاه شاهرخی ساردو و شریف‌زاده (۱۴۰۱)، بی‌ثباتی در قیمت نهاده‌ها و فروش محصولات، اخذ مالیات‌های سنگین از کسب‌وکارها، هزینه‌های حمل‌ونقل، نبود سرمایه و نقدینگی و نرخ بهره بانکی، چالش‌های توسعه کارآفرینی روستایی و بهبود معیشت روستاییان، می‌باشند. روان کارجین و منتظری (۱۴۰۰)، موانع اقتصادی را به‌عنوان اصلی‌ترین مانع تنوع معیشت در روستاهای شهرستان رودان، مطرح کرده است. نورلائلا (Nurlaela, 2021)، اذعان داشت که محدودیت سرمایه، زمین محدود و نوسانات قیمت، کارآفرینی و بهبود رفاه روستاییان را به چالش می‌کشد.

شرایط زمینه‌ای مربوط به پدیده چالش‌های دستیابی به معیشت پایدار روستایی، شامل ۲ دسته کلی چالش‌های آموزشی، ارتباطی و اطلاع‌رسانی و چالش‌های حمایتی و مدیریتی بود. نتیجه به دست آمده، همسو با نتایج مطالعات کرمی دهکردی و میانی (۱۴۰۰)، روان کارجین و منتظری (۱۴۰۰)، امیری و همکاران (۱۳۹۸)، آدوومی و کیسر (2020) (Adewumi & Keyser)، نایت (Knight, 2014)، می‌باشد. در این راستا حجاریان و همکاران (۱۴۰۳) و موحدی و پویا (۱۴۰۲)، بیان داشتند که چالش‌های مدیریتی و پژوهش و اطلاع‌رسانی، از مهم‌ترین چالش‌های موجود فراروی مشاغل خانگی و دستیابی به معیشت پایدار روستاییان می‌باشند. پرور و حسن‌پور (۱۴۰۲)، از فقدان حمایت لازم و عوامل مدیریتی، به‌عنوان مانع نام می‌برند. از دیدگاه شاهرخی ساردو و شریف‌زاده (۱۴۰۱) و طباطبایی عمید و شهرکی (۱۳۹۹)، چالش‌های پشتیبانی و حمایتی و آموزشی و ارتباطی-اطلاع‌رسانی، اهم چالش‌های توسعه کارآفرینی و بهبود رفاه روستاییان بودند. صدر موسوی و همکاران (Sadr Mousavi et al., 2019) و گالوای و کاپاسی (Galloway & Kapasi, 2014)، اظهار داشتند که ضعف نهادهای حمایتی (بیمه و غیره) و حضور نداشتن تعاونی‌ها و تشکل‌های حمایتی، از جمله چالش‌هایی می‌باشند که برای راه‌اندازی کسب‌وکارهای خانگی روستایی، مانع ایجاد می‌کنند.

در بحث شرایط مداخله‌گر مربوط به پدیده چالش‌های دستیابی به معیشت پایدار روستایی، به چالش‌های فرهنگی و اجتماعی، چالش‌های شخصیتی و روان‌شناختی و چالش‌های تبلیغاتی و بازاریابی، اشاره شد. در این راستا حجاریان و همکاران (۱۴۰۳)، از عوامل فردی و شخصیتی، موحدی و پویا (۱۴۰۲)، از موانع روان‌شناختی-خانوادگی، موانع فرهنگی و موانع بازاریابی، پرور و حسن‌پور (۱۴۰۲)، قاسمی و کلانتری (۱۴۰۱)، از عوامل فرهنگی و سرمایه انسانی، درخشانی درآبی و همکاران (۱۴۰۱) و امیری و همکاران (۱۳۹۸)، از عوامل فرهنگی و اجتماعی، شاهرخی ساردو و شریف‌زاده (۱۴۰۱)، از چالش‌های فرهنگی و شخصیتی-روانشناختی، گلابی

تحقیقات ترویج و توسعه روستایی، دوره ۲، شماره ۲، ۱۳۰-۱۴۷، زمستان و پاییز ۱۴۰۳.

فر (۱۴۰۱) و روان کارجین و منتظری (۱۴۰۰)، از چالش‌های اجتماعی، طباطبایی عمید و شهرکی (۱۳۹۹)، از موانع فردی-شخصیتی، موانع فرهنگی-اجتماعی و خانوادگی و آدوومی و کیسر (Adewumi & Keyser, 2020) و صدر موسوی و همکاران (Sadr Mousavi et al., 2019)، از ناآرامی‌های اجتماعی و اندازه بازار، به‌عنوان چالش‌ها و موانع فراروی مشاغل روستایی و دستیابی به معیشت پایدار روستایی، نام می‌برند. همچنین بر اساس اظهارات شرکت‌کنندگان در پژوهش مشخص گردید که خدمات و تسهیلات و توانمندسازی به‌عنوان راهبردهای مربوط به پدیده چالش‌های دستیابی به معیشت پایدار روستایی، مطرح شده‌اند. همچنین مشخص گردید اجرا این راهبردها، پیامدهایی به دنبال دارد که عبارتند از: رشد و توسعه منطقه و تامین نیازها و مدیریت منابع.

بررسی‌ها و مطالعات میدانی نگارنده در نواحی روستایی شهرستان مهاباد حاکی از آن است که در راه دستیابی به معیشت پایدار خانوارهای روستایی، چالش‌های متعددی وجود دارد که می‌توان با تنوع‌بخشی به فعالیت‌های اقتصادی، بهبود عملیات کشاورزی، تقویت زیرساخت‌های اقتصادی، آموزش مداوم و مستمر، حفظ محیط‌زیست، توسعه امکانات زندگی در روستا، تقویت شبکه‌های اجتماعی، تقویت زیرساخت فرهنگی، مشارکت اجتماعی، تقویت کارآفرینی، تمرکز بر عناصر بومی و محلی، ثبات شغلی و تقویت زیرساخت‌های فیزیکی و غیره به بهبود معیشت پایدار روستایی مساعدت کرد. از طرفی باید گفت که با تقویت کارآفرینی از منظر اشتغال‌زایی، افزایش درآمد، تولید ثروت، تنوع‌بخشی به درآمد و میزان تولیدات کشاورزی و غیر کشاورزی، کاهش ریسک معیشتی، افزایش امنیت غذایی پایدار و غیره می‌توان به معیشت پایدار روستایی دست یافت و بر دولت است که با ظرفیت‌سازی و توانمندسازی جوامع روستایی و ایفای نقش تسهیلگری خود با تقویت زیرساخت آموزشی، فرهنگی، اقتصادی و محیطی، گام‌های اساسی در بهبود معیشت پایدار روستایی بردارد. چراکه پایداری معیشت در سطح روستا باعث ایجاد مشاغل پایدار برای روستاییان شده و از مهاجرت آن‌ها به شهرها می‌کاهد و شهرها نیز از زبان‌های ناشی از این مهاجرت‌ها به دور خواهند بود و شکاف و نابرابری درآمدی بین طبقه شهری و روستایی برداشته می‌شود و به‌منظور به‌کارگیری رهیافت معیشت پایدار با شناسایی استعدادها و ظرفیت‌های موجود در منطقه، باید شرایط به‌کارگیری این رهیافت را فراهم آورد. در این زمینه باید یادآوری کرد که مناطق روستایی شهرستان مهاباد به لحاظ داشتن منابع طبیعی و انسانی، توانمندی‌های فرهنگی، ساختارهای اجتماعی متنوع و کارآمد، پتانسیل بالایی دارند و استفاده درست از این منابع و سرمایه‌ها، می‌تواند موجبات توسعه‌ی کشور را فراهم کنند و با برنامه‌ریزی صحیح و سیاست‌گذاری‌های درست از طریق ترکیب سیاست‌های دولتی با نیازهای جامعه‌ی محلی، می‌توان با توانمندسازی روستاییان و ارتقا مهارت‌های آن‌ها، در راستای برطرف کردن نیازهای معیشتی جوامع روستایی و رسیدن به معیشت پایدار حرکت کرد.

منابع

- ابطحی، فائزه السادات؛ و هوشمندان مقدم فرد، زهرا. (۱۴۰۲). نگرش کشاورزان در خصوص کشاورزی پایدار و ارتباط آن با رفتارهای پایدار مبارزه با آفات و بیماری‌های گیاهی (مطالعه موردی: شهرستان اراک). تحقیقات ترویج و توسعه روستایی، ۲ (۱)، ۱۳۵-۱۴۹.
- افشارنیا، اکبر؛ رحمانی، بیژن؛ و تاج، شهره. (۱۴۰۱). اثر تنوع‌بخشی فعالیت‌های اقتصادی در معیشت پایدار خانوارهای روستایی با تاکید بر دامپروری (مورد مطالعه روستاهای شهرستان ملکشاهی استان ایلام). مهندسی جغرافیایی سرزمین، ۶ (۳)، ۵۲۵-۵۴۰.
- امیری، صبا؛ نادری، نادر؛ و محمدی فر، یوسف. (۱۳۹۸). مفهوم‌پردازی چالش‌های کسب‌وکارهای خانگی در روستاهای استان کرمانشاه. پژوهش‌های روستایی، ۱۰ (۲)، ۱۷۲-۱۸۵.
- ایزدی، علی؛ طبیب‌نیا، سیدهدای؛ و بذرافشان، جواد. (۱۴۰۲). تحلیل عوامل موثر بر معیشت پایدار خانوارهای روستایی (مطالعه موردی: بخش کشاورزی دهستان رستاق در شهرستان خلیل‌آباد). روستا و توسعه پایدار فضا، ۴ (۱)، ۸۴-۱۰۰.
- آذینی، کیومرث؛ قنبری موحد، رضوان؛ و رحیمیان، مهدی. (۱۴۰۲). بررسی اثرات سیل بر معیشت پایدار خانوارهای روستایی (مطالعه موردی دهستان آبستان، شهرستان خرم‌آباد). فصلنامه مطالعات جغرافیایی مناطق کوهستانی، ۴ (۲)، ۲۰۴-۱۸۷.
- آریون، سمیه؛ صحنه، بهمن؛ و خواجه شاهکوهی، علیرضا. (۱۴۰۱). نقش توسعه زراعت گلخانه‌ای در معیشت پایدار خانوارهای روستایی (مطالعه موردی: دهستان دلند، شهرستان رامیان). پژوهش‌های جغرافیای انسانی، ۵۴ (۱)، ۱۵۵-۱۷۲.

تحلیل چالش‌های دستیابی به معیشت پایدار روستاییان شهرستان مهاباد / آهنگری و بابایی

باقری، زینب؛ محمدی یگانه، بهروز؛ و چراغی، مهدی. (۱۴۰۳). تحلیل اثرات معیشت پایدار بر احساس تعلق مکانی خانوارهای روستایی؛ مطالعه موردی: بخش مرکزی، شهرستان ایجرود. تحقیقات ترویج و توسعه روستایی، ۲ (۲)، قابل دسترس در سایت: doi: 10.30470/jrdes.2025.2046639.1044

باوری، ثابت احمد؛ کرمی دهکردی، مهدی؛ و لیانی سنگ نیشتی، قاسم. (۱۴۰۱). تحلیل سیستمی نقش سرمایه‌های اجتماعی در راستای معیشت پایدار روستایی (مورد مطالعه: روستاهای شهرستان قره‌باغ استان غزنی در کشور افغانستان). مجله تحقیقات اقتصاد کشاورزی، ۱۴ (۳)، ۱-۲۳. پرور، فاطمه؛ و حسن پور، مژگان. (۱۴۰۲). ارائه موانع توسعه کارآفرینی روستایی در استان لرستان. ششمین کنفرانس بین‌المللی مدیریت، گردشگری و تکنولوژی.

حجاریان، احمد. (۱۴۰۲ الف). اثرات گردشگری خلاق بر پایداری سرمایه‌های معیشتی خانوارهای روستایی منطقه ارسباران. روستا و توسعه پایدار فضا، ۴ (۲)، ۲۲-۳۶.

حجاریان، احمد. (۱۴۰۲ ب). ارزیابی الگوی علی معیارهای موثر بر مدیریت نوین روستایی با رویکرد دیمتل فازی. فصلنامه راهبرد توسعه، ۱۹ (۷۴)، ۷-۳۱.

حجاریان، احمد؛ تقدیسی، احمد؛ و برقی، حمید. (۱۴۰۳). بررسی چالش‌ها و موانع مشاغل خانگی از دیدگاه خیرگان و صاحبان مشاغل (مطالعه موردی جوامع روستایی شهرستان‌های استان اصفهان). فصلنامه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، ۲۴ (۷۲)، ۲۵۱-۲۶۸.

حسین پور، حسین؛ رضوانی، محمدرضا؛ و دربان آستانه، علیرضا. (۱۴۰۳). تحلیل مؤلفه‌های زنجیره تأمین انگور در روستاهای بخش کوهمره. تحقیقات ترویج و توسعه روستایی، ۲ (۲)، قابل دسترس در سایت: doi: 10.30470/jrdes.2025.2046639.1044

حسینی، سید مرتضی؛ منشی زاده، رحمت‌الله؛ رضویان، محمدتقی؛ و مرید سادات، پگاه. (۱۳۹۸). بررسی موانع توسعه پایدار اقتصادی سکونتگاه‌های روستایی با رویکرد کارآفرینی (مطالعه موردی: شهرستان کیار-استان چهارمحال و بختیاری). فصلنامه نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی، ۱۲ (۱)، ۴۱-۶۲.

درخشانی درآبی، کاوه؛ امید، جمشید؛ حسن نژاد، رضا؛ و براتی، نگین. (۱۴۰۱). رتبه‌بندی موانع توسعه بازاریابی در مشاغل خانگی: مطالعه موردی استان مرکزی. مدیریت تبلیغات و فروش، ۳ (۳)، ۱-۱۸.

دوستی سبزی، بهزاد؛ سعیدی، عباس؛ و رحمانی، بیژن. (۱۴۰۱). ارزیابی سرمایه‌های معیشتی سکونتگاه‌های روستایی (۱۳۹۹-۱۳۷۵) (نمونه موردی: ناحیه تکاب (آذربایجان غربی)). سیاست‌نامه علم و فناوری، ۱۲ (۲)، ۸۳-۶۴.

رحیمی، زینب؛ و کرمی دهکردی، مهدی. (۱۴۰۰). تحلیل دارایی‌های پنج‌گانه معیشتی در جوامع روستایی (مطالعه موردی: روستاهای شهرستان دره شهر). جغرافیا و برنامه‌ریزی، ۲۵ (۷۸)، ۱۷۹-۱۹۵.

رضایی نوده، سمیه؛ صحنه، بهمن؛ و خواجه شاهکویی، علیرضا. (۱۴۰۱). نقش بازارچه‌های محلی در معیشت پایدار خانوارهای روستایی (مطالعه موردی: روستاهای شهرستان گرگان). توسعه محلی (روستایی-شهری)، ۱۴ (۱)، ۱۷۱-۲۰۳.

روان کارجین، مهدی؛ و منتظری، محمد. (۱۴۰۰). تحلیل قابلیت‌ها و موانع متنوع سازی معیشت در راستای توسعه پایدار روستایی (مورد مطالعه: جغین از توابع شهرستان رودان). نشریه مطالعات کاربردی در علوم مدیریت و توسعه، ۶ (۲)، ۹-۲۲.

ریحان کلوانق، محبوب؛ احدنژاد، محسن؛ حیدری، محمد تقی؛ و شهبازی، مرتضی. (۱۴۰۲). معیشت پایدار با رویکرد حفاظت از اراضی کشاورزی با استفاده از سامانه (GIS). فصلنامه جغرافیا و روابط انسانی، ۶ (۱)، ۴۹۹-۴۸۳.

زنداد، سوزان؛ فاطمی، مهسا؛ رضائی مقدم، کورش؛ حیاتی، داریوش؛ و نصیری، سید مهدی. (۱۴۰۳). واکاوی چالش‌های شرکت‌های دانش‌بنیان مستقر در پارک‌های علم و فناوری: مطالعه موردی استان فارس. تحقیقات ترویج و توسعه روستایی، ۱ (۱)، ۱۸۸-۱۴۴.

سامانی، الهه؛ عبدالله‌زاده، غلامحسین؛ شریف‌زاده، محمدشریف؛ و محبوبی، محمدرضا. (۱۴۰۲). ارزیابی تأثیر مهاجرت بر معیشت پایدار خانوارهای مهاجر در نواحی روستایی استان گلستان. تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران، ۵۴ (۲)، ۳۸۱-۳۶۵.

سلطانی، شیرین؛ و کرمی، روبا. (۱۴۰۲). عوامل روان‌شناختی مؤثر بر توسعه صنایع دستی در مناطق روستایی شهرستان زنجان. تحقیقات ترویج و توسعه روستایی، ۲ (۱)، ۷۱-۸۹.

شاهرخی ساردو، صالح؛ و شریف‌زاده، مریم. (۱۴۰۱). پدیدارشناسی چالش‌های توسعه کارآفرینی روستایی از دیدگاه کارآفرینان پیشرو در بخش مرکزی شهرستان جیرفت. آموزش و مدیریت کارآفرینی، ۱ (۱)، ۱۹-۳۴.

شاهوند، ساناز؛ امید، نجف آبادی، مریم؛ و فرج اله حسینی، سید جمال. (۱۴۰۱). الگوی پارادایمی توسعه کارآفرینی اجتماعی زنان روستایی با استفاده از تئوری بنیانی. نشریه جغرافیا و توسعه، ۲۰ (۶۹)، ۱۵۲-۱۸۲.

شهرکی، محمدرضا؛ عابدی سروسستانی، احمد؛ و لطفی، عبدالرحیم. (۱۴۰۰). آگاهی روستاییان از بروز نشانه‌های تغییر اقلیم و رابطه آن با معیشت پایدار جوامع محلی (مطالعه موردی: حوزه آبخیز اوغان استان گلستان). تحقیقات مرتع و بیابان ایران، ۲۸ (۱)، ۱۵۰-۱۳۸.

تحقیقات ترویج و توسعه روستایی، دوره ۲، شماره ۲، ۱۳۰-۱۴۷، زمستان و پاییز ۱۴۰۳.

صحنه، بهمن؛ خراسانی، محمدامین؛ و ویسی، فرزاد. (۱۴۰۱ الف). تحلیلی بر تاثیر توسعه صنعت مرغداری بر بهبود معیشت پایدار خانوارهای نواحی روستایی شهرستان آق‌قلا. روستا و توسعه، ۲۵ (۲)، ۲۱۸-۱۹۳.

صحنه، بهمن؛ سادین، حسین؛ و جاهدی، فاطمه. (۱۴۰۱ ب). نقش فعالیت نوغانداری بر بهبود معیشت پایدار خانوارهای روستایی شهرستان رامیان. جغرافیا و پایداری محیط، ۱۲ (۴۲)، ۱۰۵-۱۲۰.

طباطبایی عمید، بیتا؛ و شهرکی، محمدرضا. (۱۳۹۹). موانع فراوری کسب‌وکارهای زنان روستایی: مطالعه‌ای در حوزه آبخیز تیل‌آباد استان گلستان. مطالعات کارآفرینی و توسعه پایدار کشاورزی، ۷ (۳)، ۱۷-۳۴.

عبدالمجید سعید، ناکو؛ امیری، مجتبی؛ سیدجوادین، سیدرضا؛ و نوروزی سیدحسینی، رسول. (۱۴۰۲). ارائه مدل توسعه قابلیت‌های سازمانی وزارت آموزش و پرورش اقلیم کردستان عراق با استفاده از گراند تئوری. مدیریت دولتی، ۱۵ (۲)، ۳۱۹-۳۴۳.

عنابستانی، علی‌اکبر؛ و قربانی، علی. (۱۴۰۲). تحلیل اثرگذاری سرمایه‌های توسعه‌ای بر تغییرات سطح توسعه پایدار سکونتگاه‌های روستایی (مطالعه موردی: شهرستان بجنورد). فصلنامه علمی برنامه‌ریزی منطقه‌ای، ۱۳ (۵۰)، ۹۳-۱۱۴.

قاسمی، ایرج؛ و کلانتری، خلیل. (۱۴۰۱). تحلیل عوامل و چالش‌های توسعه مسکن معیشت‌محور روستایی. برنامه‌ریزی توسعه کالبدی، ۹ (۲)، ۱۵-۲۶.

کارگر، پروین؛ رسولی، علی؛ اسدپور، حمید؛ و منصوری مقدم، محمد. (۱۴۰۳). واکاوای علل و زمینه‌های مشکلات معیشتی مردم آذربایجان طی سال‌های ۱۳۰۹ تا ۱۳۱۲ ش بر اساس اسناد هیئت تفتیشیه. نشریه پژوهش‌های تاریخی ایران و اسلام، ۱۸ (۳۴)، ۲۲۸-۲۵۸.

کرمی دهکردی، مهدی؛ و میانی، عبدالمتین. (۱۴۰۰). ژرفنگری کیفی چالش‌های معیشت پایدار مناطق روستایی با استفاده از نرم‌افزار ATLAS-ti (مورد مطالعه: روستاهای شمالی شهرستان اندر، استان غزنی در کشور افغانستان). برنامه‌ریزی و آمایش فضا، ۲۵ (۳)، ۱۱۹-۱۴۵.

کلهر، رضوان؛ و قاسمی، مهدی. (۱۴۰۱). بررسی نقش اعتبارات بانک کشاورزی بر توسعه بخش زراعت، دامپروری و باغبانی شهرستان کنگاور. تحقیقات ترویج و توسعه روستایی، ۲ (۱)، ۱۰۳-۱۱۸.

گلایبی فر، جاسم. (۱۴۰۱). تعیین چالش‌ها و سازوکارهای توسعه مشاغل خانگی در مناطق روستایی. ششمین کنگره بین‌المللی توسعه کشاورزی، منابع طبیعی، محیط‌زیست و گردشگری ایران.

محمدی مهر، صحرا؛ کریمی، سعید؛ و حسینی، سید مهدی. (۱۴۰۱). ارزیابی سطوح معیشت پایدار جوامع روستایی (مورد مطالعه: منطقه گردشگری اورامانات). پژوهش‌های روستایی، ۱۳ (۲)، ۳۳۲-۳۴۷.

مزیدی، هاجر؛ و زینتی فخرآباد، حسین. (۱۴۰۲). بررسی و تحلیل تأثیرات گردشگری روستایی بر معیشت پایدار روستاییان (مطالعه موردی: روستاهای وامان و کاشیدار شهرستان آزادشهر). گردشگری و اوقات فراغت، ۸ (۱۵)، ۱-۲۰.

مظفری، فاطمه؛ نظری، عبدالحمید؛ رستمی، شاه‌بختی؛ و شاهینی فر، مصطفی. (۱۴۰۱). نقش کسب‌وکارهای خانگی بر معیشت پایدار خانوارهای روستایی با تأکید بر نقش دولت در استان ایلام. اقتصاد فضا و توسعه روستایی، ۱۱ (۴۱)، ۱۹-۴۰.

موحدی، رضا. و پویا، مهرداد. (۱۴۰۲). موانع و راهکارهای توسعه مشاغل خانگی زنان (مورد مطالعه: زنان آسیب‌پذیر شهر همدان). آموزش و مدیریت کارآفرینی، ۲ (۱)، ۹۳-۱۰۷.

میرزاپور آهنگر، رضا؛ عزیزی خالخیلی، طاهر؛ رزاقی بورخانی، فاطمه؛ و قربانی پیرعلیدهی، فاطمه. (۱۴۰۲). تحلیل بسترهای آسیب‌پذیری روستاییان از دیدگاه زنان روستایی جنوب شهرستان بابل و ارائه راهکارها برای معیشت پایدار روستاییان. پنجمین همایش ملی ظرفیت‌ها و محدودیت‌های توانمندسازی زنان روستایی.

نورایی نصرآبادی، سهیلا؛ غلامرضایی، سعید؛ و آزادی، یوسف. (۱۴۰۳). شناسایی اثرات اجتماعی-اقتصادی بیمه محصولات کشاورزی (مورد مطالعه: کشاورزان گندم‌کار دیم شهرستان قصرشیرین). تحقیقات ترویج و توسعه روستایی، ۱ (۱)، ۱۴-۲۶.

Adewumi, S. A. & Keyser, E. (2020). Challenges and prospects of rural entrepreneurship: a discourse analysis of selected local government areas of Osun state, Nigeria. International Journal of Business and Management Studies, 12 (2), 544-560.

Ao, Y., Tan, L., Feng, Q., Tan, L., Li, H., Wang, Y. & Chen, Y. (2022). Livelihood Capital Effects on Famers' Strategy Choices in Flood-Prone Areas-A Study in Rural China. International Journal of Environmental Research and Public Health, 19 (12), 1-19.

Berchoux, T., Watmoughb, G. R., Huttonc, C. W. & Atkinsond, P. M. (2019). Agricultural shocks and drivers of livelihood precariousness across Indian rural communities. Landscape and Urban Planning, 189, 307-319.

Birthal, P. S., Hazrana, J. & Negi, D. S. (2020). Diversification in Indian agriculture towards high value crops: Multilevel determinants and policy implications. Land Use Policy, 91, 1-18.

Ciaian, P., Guri, F., Rajcaniova, M., Drabik, D. Y. & Paloma, S. G. (2018). Land fragmentation and production diversification: A case study from rural Albania. Land Use Policy, 76, 589-599.

تحلیل چالش‌های دستیابی به معیشت پایدار روستاییان شهرستان مهاباد / آهنگری و بابایی

- Fahad, S., Nguyen, T. L. H., Nguyen, M. D., Tran, D. H. & Nguyen T. T. (2023). [Analyzing the status of multidimensional poverty of rural households by using sustainable livelihood framework: policy implications for economic growth](#). *Environ Sci Pollut Res Int.*, 30 (6), 16106–16119.
- Fan, Y., Ning, J. & Qin, H. (2023). [Investigating the effectiveness of livelihood capital in reducing re-poverty risk: an empirical analysis of policy withdrawal and income structures in rural China](#). *Front. Environ. Sci.*, 11, 1-14.
- Galloway, L. & Kapasi, I., (2014). [Rural home-based businesses and their contribution to rural lives: An exploratory study](#). Research Report, Heriot-Watt University, Edinburgh.
- Guo, M., Xie, M. & Xu, G. (2023). [Sustainable Livelihood Evaluation and Influencing Factors of Rural Households: A Case Study of Beijing Ecological Conservation Areas](#). *Sustainability*, 15 (13), 1-19.
- Hidayat, A. S., Rajjani, I. & Arisanty, D. (2022). [Sustainability of Floodplain Wetland Fisheries of Rural Indonesia: Does Culture Enhance Livelihood Resilience?](#) *Sustainability*, 14 (21), 1-17.
- Huang, L., Liao, C., Guo, X., Liu, Y. & Liu, X. (2023). [Analysis of the Impact of Livelihood Capital on Livelihood Strategies of Leased-In Farmland Households: A Case Study of Jiangxi Province, China](#). *Sustainability*, 15 (13), 1-19.
- Knight, J. (2014). [Economic causes and cures of social instability in China](#). *China and World Economy*, 22 (2), 5-21.
- Kunjuraman, V. (2022). [A revised sustainable livelihood framework for community-based tourism projects in developing countries](#). *Current Issues In Tourism*, 26 (1), 1-6.
- Liu, Y., Huang, Z., Chen, J. & Nie, L. (2023). [Diagnosis of the Livelihood Sustainability and Its Obstacle Factors for Poverty-Alleviation-Relocation Residents in Tourism Communities: Data from China](#). *Sustainability*, 15 (7), 1-27.
- Mai, Q., Luo, M. & Chen, J. (2021). [Has Significant Improvement Achieved Related To The Livelihood Capital Of Rural Households After The Effort Of Reducing Poverty At Large Scale? New Evidence From A Survey Of The Severe Poverty Areas In China](#). *Physics and Chemistry of the Earth*, 122. <https://doi.org/10.1016/j.pce.2020.102913>.
- Mkuna, E., Baiyegunhi, L. & Adamus, W. (2020). [Sustainable livelihood alternatives among Nile perch \(*Lates niloticus*\) fishers in Lake Victoria Tanzania: analytical hierarchy process \(AHP\) approach](#). *Journal of Economic Structures*, 9(1), 1-18.
- Nurlaela, S. (2021). [The motivation of young Chili farmers in sandy land of special region of Yogyakarta, Indonesia](#). In *E3S Web of Conferences*, 232, doi:10.1051/e3sconf/202123201038
- Parvaneh Safa, R., Yasouri, M. & Hesam, M. (2021). [Effects of Tourism on Sustainable Rural Livelihoods \(Case Study: Saravan, Rasht County, Iran\)](#). *Journal of Research and Rural Planning*, 10(3), 1-19.
- Pasanchay, K., & Schott, C. (2021). [Community-based tourism homestays' capacity to advance the Sustainable Development Goals: A holistic sustainable livelihood perspective](#). *Tourism Management Perspectives*, 37 (4), 1-11.
- Rasul, G. & Gurung, P. (2024). [Unlocking the potentials of sustainable livelihoods in Chattogram Hill Tracts of Bangladesh](#). *Nature-Based Solutions*, 5 (2), 1-11.
- Sadr Mousavi, M. S., Aghayari Hir, M. & Valaei, M. (2019). [Investigating and Analyzing Factors Causing the Spreading out of Rural Poverty in Miyandoab County through the Application of Q Technique](#). *Journal of Research and Rural Planning*, 8 (3), 27-44.
- Syafar, M. & Ulumi, H. F. B. (2021). [From Community Capital to Sustainable Rural Livelihood: Exploring Green Development Program in Masoso, Indonesia](#). *Jurnal Pemberdayaan Masyarakat Media Pemikiran dan Dakwah Pembangunan*, 5 (1), 77-104.
- Xiong, F., Zhu, S., Xiao, H., Kang, X. & Xie, F. (2021). [Does Social Capital Benefit the Improvement of Rural Households' Sustainable Livelihood Ability? Based on the Survey Data of Jiangxi Province, China](#). *Sustainability* 13 (19), 1-17.
- Zhao, X. & Lan, F. (2023). [The Impact of Livelihood Capital Endowment on Household Poverty Alleviation: The Mediating Effect of Land Transfer](#). *Land*, 12 (7), 1-17.